

**İLKÖĞRETİM KADEMESİNDEKİ
ÜSTÜN YETENEKLİ ÖĞRENCİLERİN
REHBERLİK GEREKSİNİMLERİNİN
EBEVEYNLERİN VE ÖĞRETMENLERİN
GÖRÜŞLERİNE DAYALI OLARAK BELİRLENMESİ**

İbrahim AKAR
Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Atilla CAVKAYTAR

ESKİŞEHİR
Mayıs 2010

**İLKÖĞRETİM KADEMESİNDEKİ ÜSTÜN YETENEKLİ ÖĞRENCİLERİN
REHBERLİK GEREKSİNİMLERİNİN EBEVEYNLERİN VE
ÖĞRETMENLERİN GÖRÜŞLERİNE DAYALI OLARAK BELİRLENMESİ**

İbrahim AKAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Üstün Zekâlıların Eğitimi Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Atilla CAVKAYTAR

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Mayıs 2010

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZÜ

İLKÖĞRETİM KADEMESİNDEKİ ÜSTÜN YETENEKLİ ÖĞRENCİLERİN REHBERLİK GEREKSİNİMLERİNİN EBEVEYNLERİN VE ÖĞRETMENLERİN GÖRÜŞLERİNE DAYALI OLARAK BELİRLENMESİ

İbrahim AKAR

Üstün Zekâlıların Eğitimi Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Mayıs 2010

Danışman: Doç. Dr. Atilla CAVKAYTAR

Bu araştırmada ilköğretim kademesindeki üstün yetenekli öğrencilerin rehberlik hizmetlerine olan gereksinimleri; bu öğrencilerin ebeveynlerinin ve Bilim ve Sanat Merkezlerinde eğitim vermekte olan öğretmenlerinin bakış açılarından yola çıkılarak belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma; İstanbul, İzmir, Ankara, Adana, Trabzon, Van ve Siirt illerindeki Bilim ve Sanat Merkezlerinde yürütülmüştür. Araştırmaya 342 ebeveyn ve 100 öğretmen katılmıştır.

Araştırmada, araştırmacı tarafından hazırlanmış olan ve olası rehberlik gereksinimlerini kapsayan ve toplam 48 maddeden oluşan bir rehberlik gereksinimleri belirleme kontrol listesi; üstün yetenekli öğrencilerin ebeveynleri ve Bilim ve Sanat Merkezlerindeki öğretmenleri tarafından beşli derecelendirmeye göre doldurulmuştur. Hem öğretmenler hem de ebeveynler tarafından görüş belirtilmiş olan gereksinimlerin frekansları ve yüzdeleri hesaplanmıştır. Gereksinimler akademik ve sosyo-duygusal alanlardaki gereksinimler olarak iki grupta analiz edilmiştir.

Bu araştırmaya göre, annelerin görüşlerine dayalı olarak üstün yetenekli öğrencilerin rehberlik desteğine en fazla ihtiyaç duydukları akademik gereksinimler; *kendini çok yönlü geliştirebilme* (% 72,7), *geleceğini planlama* (% 68,7), *meslek seçimi* (% 62,6), *okul seçimi* (% 59,6) ve *isteksizlik* (% 55,6) gereksinimleridir. Babaların görüşlerine göre üstün yetenekli öğrencilerin rehberlik desteğine en fazla ihtiyaç

duydıkları akademik gereksinimler; *geleceğini planlama* (% 83,3), *meslek seçimi* (% 81,9), *kendini çok yönlü geliştirebilme* (% 79,2), *mükemmeliyetçilik* (% 72,2) ve *isteksizlik* (% 72,2) gereksinimleridir. Öğretmenlerin görüşlerine göre üstün yetenekli öğrencilerin rehberlik desteğine en fazla ihtiyaç duydukları akademik gereksinimler ise; *yeteneklerinin farkında olması* (% 100), *grup çalışmalarına etkin olarak katılabilme* (% 98), *kendini ifade edebilmesi* (% 98), *kendini çok yönlü geliştirebilme* (% 98) ve *isteksizlik* (% 98) gereksinimleridir. Yine annelerin görüşlerine göre üstün yetenekli öğrencilerin rehberlik desteğine en fazla ihtiyaç duydukları sosyo-duygusal gereksinimler; *aşırı duygusallık* (% 76,8), *alınganlık* (% 69,7), *inatçılık* (% 68,7), *boş zamanlarını etkili bir biçimde kullanma* (% 66,7) ve *aşırı duyarlılık* (% 65,7) gereksinimleridir. Babaların görüşlerine göre üstün yetenekli öğrencilerin rehberlik desteğine en fazla ihtiyaç duydukları sosyo-duygusal gereksinimler; *boş zamanlarını etkili bir biçimde kullanma* (% 84,7), *alınganlık* (% 81,9), *unutkanlık* (% 75) ve aynı yüzdeleri almış olan *aşırı duygusallık* (% 73,6), *inatçılık* (% 73,6), *aşırı duyarlılık* (% 73,6) gereksinimleridir. Öğretmenlerin görüşlerine göre üstün yetenekli öğrencilerin rehberlik desteğine en fazla ihtiyaç duydukları sosyo-duygusal gereksinimler ise; *inatçılık* (% 100), *sosyalleşme* (% 98), *empati kurma* (% 96), ve aynı yüzdeleri almış olan *kendine güvenmemesi* (% 94), *aile ilişkileri* (% 94), *boş zamanlarını etkili bir biçimde kullanabilme* (% 94) gereksinimleridir.

Anahtar Kelimeler: Üstün zeka, üstün yetenek, rehberlik gereksinimleri, akademik gereksinimler, sosyo-duygusal gereksinimler.

ABSTRACT

DETERMINATION OF THE PRIMARY SCHOOL GIFTED AND TALENTED STUDENTS' GUIDANCE NEEDS BASED ON THEIR PARENTS' AND TEACHERS' VIEWS

İbrahim AKAR

Department of Education of Gifted Children

Anadolu University, The Institute of Educational Sciences

May 2010

Advisor: Associate Prof. Dr. Atilla CAVKAYTAR

The purpose of this study was to investigate the guidance needs of the primary school gifted and talented students, regarding to their parents' and Science and Art Center teachers' views. The study was carried out in the Science and Art Centers of İstanbul, İzmir, Ankara, Adana, Trabzon, Van and Siirt. Totally, 342 parents and 100 teachers participated the study.

In this study; a check list designed by the researcher was used to gather data. The check list was consist of 48 items including possible guidance needs of gifted and talented students. Frequencies and percentages are calculated for each item related to teachers' and parents' views. Guidance needs of gifted and talented students are analyzed into to groups: academical needs and socio-emotional needs.

According to the findings of this study, mothers' most emphasized needs about primary school gifted and talented students' academical needs are: *developing himself/herself multifaceted* (% 72,7), *future planning* (% 68,7), *job selection* (% 62,6), *school selection* (% 59,6) and *lack of motivation* (% 55,6). Fathers' most emphasized needs about primary school gifted and talented students' academical needs are: *future planning* (% 83,3), *job selection* (% 81,9), *developing himself/herself multifaceted* (% 79,2), *perfectionism* (% 72,2) and *lack of motivation* (% 72,2). Teachers' most emphasized needs about primary school gifted and talented students' academical needs are: *being aware of his/her talents* (% 100), *participating to group studies effectively* (%)

98), *expressing him/herself* (% 98), *developing himself/herself multifaceted* (% 98) and *lack of motivation* (% 98). Mothers' most emphasized socio-emotional needs of primary school gifted and talented students are: *sentimentalism* (% 76,8), *susceptibility* (% 69,7), *stubbornness* (% 68,7), *planning leisure time activities* (% 66,7) and *sentiment* (% 65,7). Fathers' most emphasized socio-emotional needs of primary school gifted and talented students are: *planning leisure time activities* (% 84,7), *susceptibility* (% 81,9), *amnesia* (% 75), *sentimentalism* (% 73,6), *stubbornness* (% 73,6) and *sentiment* (% 73,6). Teachers' most emphasized needs about primary school gifted and talented students' academical needs are: *stubbornness* (% 100), *being social* (% 98), *empathy* (% 96), *self-distrust* (% 94), *parent relations* (% 94) and *planning leisure time activities* (% 94).

Keywords: Gifted, talented, guidance needs, academical needs, socio-emotional needs.

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

İbrahim AKAR'ın "İlköğretim Kademesindeki Üstün Yetenekli Öğrencilerin Rehberlik Gereksinimlerinin Ebeveynlerin ve Öğretmenlerin Görüşlerine Dayalı Olarak Belirlenmesi" başlıklı tezi 06.05.2010 tarihinde, aşağıda belirtilen jüri üyeleri tarafından Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca Özel Eğitim Anabilim Dalı Üstün Zekalılar Öğretmenliği programı yüksek lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

	Adı-Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı)	: Doç.Dr.Atilla CAVKAYTAR	
Üye	: Doç.Dr.Aykut CEYHAN	
Üye	: Doç.Dr.İbrahim H.DİKEN	
Üye	: Doç.Dr.Uğur SAK	
Üye	: Yard.Doç.Dr.Oğuz GÜRSEL	
		

Prof.Dr.Esmahan AÇAOĞLU
Anadolu Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ÖNSÖZ

Başta Annem Aynur AKAR ve Eşim Şeyma Şengil AKAR'a bana her zaman destek oldukları için ve ayrıca ilkokuldan başlayarak yüksek lisans eğitimimin sonuna kadar olan süreçte üzerimde emeği geçmiş olan tüm öğretmenlerime teşekkürlerimi borç bilirim.

Bu araştırma tüm üstün yetenekli öğrencilere ithaf edilmiştir.

İbrahim AKAR

ÖZGEÇMİŞ

İbrahim AKAR

Üstün Zekâlıların Eğitimi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans

Eğitim

Lisans	2003	Balıkesir Üniversitesi, Necatibey Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü
Lise	1998	Balıkesir Sırrı Yırcalı Anadolu Lisesi, Sosyal Bilimler

İş

2010-	Sınıf Öğretmeni, Aydın Turan İlköğretim Okulu, Uşak
2006-2010	Sınıf Öğretmeni, Eti Maden İşletmeleri İÖO, Eskişehir
2005-2006	Sınıf Öğretmeni, Sakarya İÖO, Çifteler/Eskişehir
2003-2005	Sınıf Öğretmeni, Armutalan İÖO, Savur/Mardin

Seçilmiş Yayınlar

Akar, İ. ve Şengil Ş. (2009). *Primary School Teachers' Perceptions of Giftedness*. 1st International Congress of Educational Research. Çanakkale, Turkey.

Akar, İ. (2009). *Üstün yetenekli öğrencilerin rehberlik gereksinimleri*. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar II. Ulusal Kongresi'nde sunulan bildiri. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

Sak, U., Karabacak F., Demirel Ş., Turkan Y., Şengil Ş. ve Akar İ. (2008). *TMT-Test of mathematical talent: It's development and pscyhometric properties*. 4th International Conference on Intelligence and Creativity. Münster, Germany.

Akar, İ. (2008). *Creativity fostering behaviours in Turkish pre-school teachers*. 4th International Conference on Intelligence and Creativity. Münster, Germany.

Şengil, Ş. ve Akar İ. (2007). *Üstün matematik yeteneğinin gelişimi*. 6. Matematik Etkinlikleri Sempozyumu'nda sunulan bildiri. Ankara: TOBB Üniversitesi.

İletişim Bilgileri

E-posta adresi: brhmkr@gmail.com

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	v
JÜRİ ve ENSTİTÜ ONAYI.....	vii
ÖNSÖZ.....	viii
ÖZGEÇMİŞ.....	ix
İÇİNDEKİLER.....	xi
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	xv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xvi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvii

BÖLÜM

1. GİRİŞ.....	1
1.1. Üstün Yetenekli Öğrenciler ve Ülkemizde Üstün Yetenekli Öğrencilere Verilen Hizmetler.....	2
1.1.1. Üstün Yetenek Nedir?.....	2
1.1.2. Ülkemizde Üstün Yetenekli Öğrencilere Verilen Hizmetler.....	5
1.1.2.1. Bilim ve Sanat Merkezleri: Amacı, Vizyonu, Misyonu, Öğrenci Tanılama, Eğitim ve Destek Hizmetleri ile Merkezlere Öğretmen Seçimi.....	6
1.2. Üstün Yetenekli Öğrencilerin Rehberlik Hizmetine İhtiyaç Duydukları Bazı Gereksinim Konuları ve Sorunları.....	8
1.2.1. Akademik Gereksinimler.....	9
1.2.1.1. Beklenmedik Başarısızlık.....	10
1.2.1.2. Motivasyon.....	11
1.2.1.3. Gelecek Planlaması (Eğitim ve Kariyer Planlaması).....	11
1.2.1.4. Yetenek Gelişimi.....	12
1.2.1.5. Kaygı.....	12
1.2.1.6. Okulu Bırakma.....	13
1.2.1.7. Mükemmeliyetçilik.....	14

1.2.1. Sosyo-Duygusal Gereksinimler.....	15
1.2.2.1. İntihar Düşüncesi.....	17
1.2.2.2. Depresyon.....	17
1.2.2.3. Öz-saygı.....	18
1.2.2.4. Aile ve Arkadaş İlişkileri.....	19
1.2.2.5. Duygusallık.....	20
1.2.2.6. Sosyalleşme.....	21
1.2.2.7. Madde Bağımlılığı.....	21
1.2.2.8. Boş Zamanlarını Değerlendirme.....	22
1.2.2.9. Can Sıkıntısı.....	22
1.3. Problem.....	23
1.4. Amaç.....	25
1.5. Önem.....	25
1.6. Sayıtlar.....	26
1.7. Tanımlar.....	26
2. YÖNTEM.....	27
2.1. Araştırma Modeli.....	27
2.2. Evren ve Örneklem.....	27
2.3. Veri Toplama Araçları.....	30
2.3.1. Üstün Yetenekli Öğrenciler İçin Rehberlik Gereksinimleri Belirleme Kontrol Listesi (ÜYO-RGBKL).....	30
2.3.2. ÜYO-RGBKL'nin Geliştirilmesi.....	31
2.3.2.1. Kapsamın Geliştirilmesi.....	31
2.4. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi.....	32
3. BULGULAR VE YORUMLAR.....	33
3.1. Üstün Yetenekli Öğrencilerin Rehberlik Desteğine İhtiyaç Duydukları Akademik Gereksinimler.....	33
3.1.1. Üstün Yetenekli Öğrencilerin Annelerinin, Üstün Yetenekli Çocukları İçin Belirtmiş Oldukları Akademik Gereksinimler.....	33

3.1.2. Üstün Yetenekli Öğrencilerin Babalarının, Üstün Yetenekli Çocukları İçin Belirtmiş Oldukları Akademik Gereksinimler.....	35
3.1.3. Bilim ve Sanat Merkezlerinde Görev Yapan Öğretmenlerin, Üstün Yetenekli Öğrenciler İçin Belirtmiş Oldukları Akademik Gereksinimler.....	37
3.2. Üstün Yetenekli Öğrencilerin Rehberlik Desteğine İhtiyaç Duydukları Sosyo-Duygusal Gereksinimler.....	39
3.2.1. Üstün Yetenekli Öğrencilerin Annelerinin, Üstün Yetenekli Çocukları İçin Belirtmiş Oldukları Sosyo-Duygusal Gereksinimler.....	39
3.2.2. Üstün Yetenekli Öğrencilerin Babalarının, Üstün Yetenekli Çocukları İçin Belirtmiş Oldukları Sosyo-Duygusal Gereksinimler.....	41
3.2.3. Bilim ve Sanat Merkezlerinde Görev Yapan Öğretmenlerin, Üstün Yetenekli Öğrenciler İçin Belirtmiş Oldukları Sosyo-Duygusal Gereksinimler.....	43
4. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	46
4.1. Sonuç.....	46
4.2. Öneriler.....	48
4.2.1.Uygulamaya Yönelik Öneriler.....	48
4.2.2. İleride Yapılacak Olan Araştırmalara Öneriler.....	49
4.3. Sınırlılıklar.....	49
EKLER.....	51
I. Üstün Yetenekli Öğrenciler İçin Rehberlik Gereksinimleri Belirleme Kontrol Listesi- Ebeveyn.....	52
II. Üstün Yetenekli Öğrenciler İçin Rehberlik Gereksinimleri Belirleme Kontrol Listesi- Öğretmen.....	54
III. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirmesi Dairesi Başkanlığı Tarafından Verilen Araştırma İzni.....	56

KAYNAKÇA.....	57
---------------	----

ÇİZELGELER LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Çizelge 1. Katılımcıların Özellikleri- Öğretmenlerin Branşlara Göre Dağılımı....	28
Çizelge 2. Katılımcıların Özellikleri- Öğretmenlerin Öğretmenlik Deneyimleri ve Üstün Yetenekli Öğrencilere Eğitim Verme Deneyimleri.....	29
Çizelge 3. Annelerin Görüşlerine Göre İlköğretim Kademesindeki Üstün Yetenekli Öğrencilerin Akademik Alandaki Rehberlik Gereksinimleri Yüzde ve Frekans Dağılımları.....	34
Çizelge 4. Babaların Görüşlerine Göre İlköğretim Kademesindeki Üstün Yetenekli Öğrencilerin Akademik Alandaki Rehberlik Gereksinimleri Yüzde ve Frekans Dağılımları.....	36
Çizelge 5. Öğretmenlerin Görüşlerine Göre İlköğretim Kademesindeki Üstün Yetenekli Öğrencilerin Akademik Alandaki Rehberlik Gereksinimleri Yüzde ve Frekans Dağılımları.....	38
Çizelge 6. Annelerin Görüşlerine Göre İlköğretim Kademesindeki Üstün Yetenekli Öğrencilerin Sosyo-Duygusal Alandaki Rehberlik Gereksinimleri Yüzde ve Frekans Dağılımları.....	40
Çizelge 7. Babaların Görüşlerine Göre İlköğretim Kademesindeki Üstün Yetenekli Öğrencilerin Sosyo-Duygusal Alandaki Rehberlik Gereksinimleri Yüzde ve Frekans Dağılımları.....	42
Çizelge 8. Öğretmenlerin Görüşlerine Göre İlköğretim Kademesindeki Üstün Yetenekli Öğrencilerin Sosyo-Duygusal Alandaki Rehberlik Gereksinimleri Yüzde ve Frekans Dağılımları.....	44

ŞEKİLLER LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1. Kontrol Listesinde Kullanılmış Olan Beşli Derecelendirme.....	31

KISALTMALAR LİSTESİ

ALES	: Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitimi Sınavı
BİLSEM	: Bilim ve Sanat Merkezi
IQ	: Zeka Bölümü
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
TEVİTÖL	: Türk Eğitim Vakfı İnanç Türkeş Özel Lisesi
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
ÜYEP	: Üstün Yetenekliler Eğitim Programları
ÜYÖ-RGBKL	: Üstün Yetenekli Öğrenciler İçin Rehberlik Gereksinimleri Belirleme Kontrol Listesi

1. GİRİŞ

Üstün yetenekli öğrenciler özel eğitime gereksinim duyan öğrenciler içerisinde önemli bir grubu oluşturmaktadır. Ancak özel gereksinimli öğrencileri oluşturan çeşitli yetersizlik gruplarının dışında kalan üstün yeteneklilik, farklı gereksinimleri ifade eder. Üstün yeteneklilerin eğitimi alanında ileri düzeyde bulunan bazı ülkelerde bu bireylerin normal düzeydeki çocuklardan farklı olarak sahip oldukları özellikler dikkate alınarak hazırlanmış olan farklılaştırılmış müfredat ve sistemler yardımı ile eğitim görmeleri sağlanmaktadır (Renzulli, 1999).

Üstün yetenekli öğrencilerin yetenekleri doğrultusunda eğitim almaları konusunda birçok ülkede uygulanmakta olan birbirinden farklı veya benzer eğitim seçenekleri bulunmaktadır. Bu eğitim seçenekleri bazen yarı zamanlı okul dışı eğitim uygulamaları, bazen de tam zamanlı eğitim uygulamaları olarak ortaya çıkabilmektedir. Bazen de yarıyıl ve yaz tatillerinde düzenlenen kamp programları olarak da gerçekleştirilmektedir. Çünkü üstün yetenekli çocuklar normal programlar yolu ile sağlanamayabilecek geniş kapsamlı eğitim olanaklarına ihtiyaç duymaktadırlar (Renzulli ve Reis, 1985).

Günümüzde uygulanmakta olan bu eğitim seçenekleri sayesinde üstün yetenekli öğrencilerin yeteneklerini geliştirilebilmeleri hedeflenmektedir. Ancak, bu öğrencilerin yeteneklerinin gelişiminin sağlanması hedeflenirken onların sosyal, psikolojik ve duygusal yönden gelişimlerinin de çoğu zaman akranlarına göre farklılık gösterebileceği ve bu yönlerden de bir takım gereksinimlerinin olabileceği gerçeğinin de göz ardı edilmemesinin gerektiği düşünülmektedir.

Yetenek gelişimlerinden farklı olarak ele alınabilecek olan bu gereksinimlerin ise genellikle okul içi ve okul harici programlardaki rehberlik servislerinin desteği ile karşılanması beklenmektedir. Ayrıca üstün yetenekli öğrencilerin gereksinimleri ile

tanışabilmiş ve kendi servislerini bu öğrencilerin gereksinimleri yönünde farklılaştırabilmiş rehberlik servislerine ve uzmanlarına ihtiyaç duyulmaktadır (Yoo ve Moon, 2006). Üstün yetenekli öğrencilerin gereksinimleri ile baş edebilecek rehberlik servislerinin de üstün yetenekli öğrencilerin gereksinimlerinin karşılanmasını amaçlayan rehberlik programlarına sahip olmaları beklenmektedir. Dahası bu tür programların hazırlanabilmesinin ve hayata geçirilebilmesinin, bir yönden bu üstün yetenekli öğrencilerin genel olarak ya da sıklıkla rehberlik desteğine ihtiyaç duydukları gereksinimlerin belirlenmesine bağlı olduğu düşünülebilir.

1.1. Üstün Yetenekli Öğrenciler ve Ülkemizde Üstün Yetenekli Öğrencilere Verilen Hizmetler

Bu bölümde üstün yetenek olgusu üzerine alan uzmanları tarafından yapılmış ya da ortaya atılmış olan bazı tanımlar ve kuramlarla üstün yetenekli öğrencilerin eğitimleri konusuna yer verilmiştir.

1.1.1. Üstün Yetenek Nedir?

Üstün yetenek tanımları üzerine alan yazın incelemesi yapıldığında, bu alanda yapılan ilk bilimsel çalışmaları başlattığı kabul edilen Terman'ın tanımını başlangıç olarak ele almak uygun olacaktır. Terman (1925), üstün yeteneğin zekâ bölümü (IQ) ile belirlendiğini ve testler sonucunda üstten %1'lik kesime girenlerin üstün yetenekli olduklarını kabul etmiştir. Terman, çalışmasına aldığı üstün yetenekli bireyleri seçerken yüksek zekâ bölümü (High IQ Theory) kriterini kullanmıştır ve başlattığı çalışma halen araştırmacılar tarafından sürdürülmektedir.

Terman'ın ortaya attığı yüksek zekâ bölümü tanımı uzun yıllar kabul görmekle birlikte okulların çoğu da üstün yetenekli öğrencilerini seçerken yüksek zekâ bölümü kriterini kullanmışlardır. Terman'ın tanımını takiben Witty (1958), üstün yeteneği; insan aktivitelerinin potansiyel olarak değerli bir alanında sürekli/devamlı olağanüstü performans sergileme olarak tanımlamıştır. Bu tanımda açıkça görüldüğü gibi;

Terman'ın yüksek zekâ bölümü teorisine karşı performansa dayalı yeni bir tanım uzmanların kabulüne sunulmuştur.

Rusların 1957'de Sputnik'i uzaya fırlatmaları sonucu Amerikan Devleti, eğitim sistemlerinin başarısız olduğunu kabul etmiş ve eğitim alanında yeni düzenlemelere gitmeyi uygun bulmuştur. Bunun sonucu olarak Amerikan Eğitim Bakanlığı, Marland Raporu (1971)'nda üstün yeteneği; ileri seviye performans dâhilinde olağanüstü kabiliyet gösterme erdemi olarak tanımlamıştır. Bu tanıma ilave olarak raporda altı farklı üstün yetenek alanı listelenmiştir. Söz konusu alanlar; (1) genel entelektüel kabiliyet, (2) belirgin akademik yetenek, (3) yaratıcı/üretici düşünme, (4) liderlik yeteneği, (5) görsel ve performans sanatlarında kabiliyet, (6) psiko-motor kabiliyet olmakla birlikte, bu alanlar aynı zamanda üstün yeteneğin farklı alanlarda da ortaya çıkabileceğini göstermektedir. Dahası bu alanlar ileriki yıllarda Gardner'ın ortaya atacağı Çoklu Zekâ Kuramı'nın da sinyallerini vermektedir.

Bu tanıma takip eden diğer bir tanım ise Renzulli (1986)'nin ortaya attığı Üç Halka Kuramı'nda gün ışığına çıkmıştır. Renzulli; üstün yeteneğin üç bileşenden oluştuğunu ileri sürmektedir ve bu bileşenleri de göreve bağlılık, ortalama üzeri kabiliyet ve yaratıcılık olarak tanımlamaktadır. Bunun yanı sıra Renzulli, üstün yeteneği iki türe ayırmaktadır; (1) okul-ev üstün yetenekliliği (School-House Giftedness), (2) yaratıcı-üretici üstün yetenek (Creative-Productive Giftedness).

Renzulli'nin kuramını ve tanımını takip eden sonraki yıllarda da New York Eyaleti (1982'den aktaran Hoge, 1988), üstün yeteneği; yüksek performans belirtisi, genel entelektüel kabiliyet, akademik ya da görsel sanatlarda olağanüstü performans gösterme olarak tanımlamıştır. Feldhusen (1983'den aktaran Feldhusen, 2005) ise üstün yeteneğin dört bileşenden oluştuğunu öne sürmektedir ve bu bileşenleri; (1) genel entelektüel kabiliyet, (2) pozitif öz-düşünce, (3) başarıya motive olma ve (4) yetenek olarak sıralamaktadır.

Diğer bir üstün yetenek tanımı da Tannenbaum (1997) tarafından yapılmıştır. Tannenbaum üstün yeteneğin psiko-sosyolojik bir olgu olduğunu ve (1) genel zekâ üzeri ölçü, (2) özel kabiliyet/yetenek, (3) zihinsel olmayan faktörler , (4) çevresel faktörler ve (5) şans faktörlerini kapsadığını öne sürmektedir.

Ontario Eğitim Bakanlığı (1984'den aktaran Hoge, 1988) tarafından yapılan üstün yetenek tanımı ise; okul programlarının daha üzerinde değişim gösteren öğrenme becerileri ve alışılmışın üzerinde/yüksek derecede entelektüel kabiliyet gösterme olarak kabul edilmiştir. Gagne (1985, 1991, 1998'den aktaran Gagne, 2005) ise üstün yeteneği en az bir alanda ve akranları arasında üstten %10'luk dilime girmesi şartıyla olağanüstü kabiliyete sahip olma veya kullanma olarak tanımlamayı uygun görmüştür.

Brody ve Stanley (1994'den aktaran Brody ve Stanley, 2005) ise üstün yeteneği; belirgin herhangi bir alanda olağanüstü muhakeme/düşünme yeteneği sergileme olarak tanımlar (esasen sayısal ve sözel muhakeme, bunun yanı sıra uzamsal, mekanik ve diğer belirgin kabiliyetler). Bu tanımın içeriğine ayrıntılı olarak bakıldığında göze çarpan önemli bir bileşen olarak *erken gelişmişlik* teriminin kullanılması dikkat çekici olarak nitelendirilebilir.

Sternberg ve Zhang (1995), ortaya atmış oldukları beşgen kuramında üstün yeteneğin, şu bileşenlerden meydana geldiğini ileri sürmektedirler: (1) üstünlük (akranlarına göre herhangi bir ya da daha fazla alanda daha iyi performans gösterme), (2) nadirlik (sahip olunan yeteneğin akranlar içerisinde çok nadir olması), (3) üretkenlik (üstün yetenekli olunan alanın üretkenliğe açık olması), (4) kanıt (üstün yetenekli kabul edilebilmek için bunun kanıtlanması gerekir), (5) değer (üstün yeteneğin toplum tarafından değerli görülmesi). Bu kuramda belirtilmiş olan beş kriterin hepsini birden karşılayan bireyler üstün yetenekli bireyler olarak tanımlanmaktadır.

Günümüze yaklaşıldığında ise Vantassel-Baska'nın yapmış olduğu üstün yetenek tanımı göze çarpmaktadır. Vantassel-Baska (2005) üstün yeteneği; genel zekânın herhangi özel bir alanda, dikkate değer derecede ve normun üzerinde ortaya konması/gösterilmesi olarak tanımlamaktadır. Matthews ve Foster (2005) ise üstün yetenek tanımını yaparken

dokuz kriter belirlemiştir ve bu kriterler aracılığıyla üstün yeteneği; belirgin alana özgü yüksek kabiliyet ve bunun sonucunda öğrencinin öğrenme ihtiyacının belirli düzenlemelere gidilmeden müfredatla uyuşmaması durumu olarak tanımlamayı uygun görmüşlerdir.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ise üstün yetenekli öğrencileri/çocukları; zekâ, yaratıcılık, sanat, spor, liderlik kapasitesi veya özel akademik alanlarda akranlarına göre yüksek düzeyde performans gösterdiği uzmanlar tarafından belirlenen çocuklar/öğrenciler olarak tanımlamaktadır (MEB, 2007).

1.1.2. Ülkemizde Üstün Yetenekli Öğrencilere Verilen Hizmetler

Genel olarak üstün yetenekli öğrencilerin eğitimleri yetenekleri doğrultusunda hazırlanmış olan tam ya da yarı zamanlı okullarda ya da okul harici programlarda normal öğrencilerle birlikte ya da üstün yetenekli akranlarıyla birlikte sürdürülmektedir. Bu öğrencilerin eğitimleri gerçekleştirilirken onların yeteneklerini geliştirmeyi amaçlayan farklı birçok yöntem ve yaklaşım kullanılmaktadır.

Ülkemizde ise bu öğrencilerin eğitimleri için MEB bünyesinde kurulmuş ve sayıları bugün itibarıyla 56'yı bulmuş olan Bilim ve Sanat Merkezleri öne çıkmaktadır (MEB, 2009). Bilim ve Sanat Merkezleri'nde (BİLSEM), örgün eğitim kapsamında üstün veya özel yetenekli öğrencilerin eğitime yönelik grup ve bireysel eğitim programları uygulanmaktadır. Bunun yanı sıra üstün yetenekli öğrencilerin eğitimleri amacıyla kurulmuş ve halen eğitim vermekte olan farklı özel okullar, çocuk kulüpleri ve programlar da bulunmaktadır.

1991 – 1992 öğretim yılında Özel Yeni Ufuklar Koleji, normalin üzerinde zekâ bölümüne sahip öğrencilere hizmet vermiştir. Bu uygulamanın hemen ardından Türk Eğitim Vakfı İnanç Türkeş Özel Lisesi (TEVİTÖL) hizmete girmiştir. Bu okul, Türkiye'nin çeşitli elverişsiz kesimlerinden gelen üstün yetenekli öğrencileri eğitmeyi hedeflemiştir (Davaslıgil, Aslan ve Beşkardeş, 2000).

Bunların yanı sıra 2007 yılında Anadolu Üniversitesi bünyesinde Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu'nun (TÜBİTAK) da desteğiyle eğitime başlayan ve ilköğretim II. kademe seviyesinde olup matematik ve fen bilimlerinde üstün yetenekli olan öğrencilerin eğitimlerini hedef alan Üstün Yetenekliler Eğitim Programları (ÜYEP) bulunmaktadır. Program halen sürmekte ve şu an orta öğretim düzeyindeki üstün yetenekli öğrencilere de eğitim vermektedir (Sak, 2009).

1.1.2.1. Bilim ve Sanat Merkezleri: Amacı, Misyonu, Vizyonu, Öğrenci Tanılama, Eğitim ve Destek Hizmetleri ile Merkezlere Öğretmen Seçimi

Ülkemizde resmi olarak 1997 yılında eğitim-öğretime başlamış olan Bilim ve Sanat Merkezlerinin amacı , vizyonu, misyonu, öğrenci tanılama, eğitim ve destek hizmetleri; Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi'nde (MEB, 2007) tanımlanmıştır. Bu yönergeye göre;

Merkezlerin Amacı: Diğer eğitim kurumlarının genel amaçlarının yanısıra liderlik, yaratıcı ve üretici düşünce yeteneklerini ulusal ve toplumsal bir anlayışla ülke kalkınmasına katkıda bulunacak şekilde geliştirmelerini, yetenek alanı/alanlarının geliştirilmesinin yanı sıra, sosyal ve duygusal gelişimlerinin de sağlanarak bütünlük içinde değerlendirilmesini, yeteneklerinin ve yaratıcılıklarının erken yaşta fark edilerek geliştirilmesini, bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını, bilimsel düşünce ve davranışlarla estetik değerleri birleştiren, üretken, sorun çözen kendini gerçekleştirmiş bireyler olarak yetişmelerini, iş alanlarındaki ihtiyaca yönelik yeni düşünceler önerebilmelerini, teknik buluş ve çağdaş araçlar geliştirebilmelerini, üstün yetenekleri doğrultusunda bilimsel çalışma disiplini edinmelerine imkân sağlayan şartların, ortam ve fırsatların oluşturularak disiplinler arası çalışmalardaki kazanımlarla sorunları çözmeye ya da ihtiyacı karşılamaya yönelik çeşitli projeler gerçekleştirmelerini, yaşam projelerini gerçekleştirme fırsat ve imkânlarının verilmesini sağlamaktır.

Merkezlerin Misyonu ve Visyonu: Merkezlerin misyonu; zeka, yaratıcılık, sanat, liderlik kapasiteleri veya özel akademik alanlarda yaşatlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren öğrencilere uzmanlar tarafından yaşantısal bir eğitim vermektir. Merkezlerin vizyonu ise hedef kitlesindeki üstün yetenekli öğrencilerin, bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamaktır.

Tanılama ve Yerleştirme: Merkezlerin hedef kitlesi; okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki üstün yetenekli öğrencilerdir. Merkezlerdeki tanılama ve yerleştirme aşamaları şunlardır: aday gösterme, ön değerlendirme, grup tarama, bireysel inceleme, kayıt ve yerleştirme.

Aday gösterme süreci üstün yetenekli öğrencileri belirlemek amacıyla veliler, öğretmenler ve sınıf rehber öğretmenler, aday gösterme sürecini başlatabilmektedirler. Aday gösterilecek öğrenciler için, her öğretim yılının ekim ayı içinde Bakanlıkça hazırlanan Gözlem Formları, ilgili kurumlara, merkez tarafından gönderilir. Bu gözlem formları; veliler, öğretmenler ve sınıf rehber öğretmenler tarafından doldurulur. Aday gösterilen öğrenciler, merkezler tarafından yapılacak olan incelemeler sonucunda tanılamaya sürecine dahil edilirler. *Ön değerlendirme* aşamasında örgün eğitim kurumlarınca veya velisi tarafından aday gösterilen öğrencilerin gözlem formları, tanılama komisyonunca değerlendirilir. Değerlendirme sonucuna göre grup taramasına alınacak öğrenci listeleri okullarına veya velisine bildirilir. Ön değerlendirme sonucunda grup taramasına katılması uygun görülen öğrenciler, üst danışma kurulunca belirlenen ölçme araçları ve ölçütleri doğrultusunda *grup taramasına* alınırlar. Grup taramasında yeterli performans gösteren öğrenciler ile okul öncesi örgün eğitim kurumlarınca veya velisi tarafından aday gösterilen çocuklardan tanılama komisyonunca *bireysel incelemeye* alınmaları uygun görülenler, yine tanılama komisyonunca uygun görülen psikolojik danışmanlarca bu merkezlerde bireysel incelemeye alınırlar. Bireysel inceleme ve değerlendirme sonuçlarına göre sıralanan öğrenci listesi Genel Müdürlükçe yapılacak değerlendirme sonucunda onaylanarak ilgili Merkeze gönderilir. Listede yer alan öğrencilerin kayıt işlemi için gerekli olan belgeler

öğrenci velisi tarafından hazırlanarak merkeze teslim edilir. Öğrencinin *kayıt ve yerleştirme* işlemi sonuçlandırılır.

Eğitim ve Destek Hizmetleri: Merkezlere kayıtları yapılan okul öncesi eğitimi, ilköğretim ve ortaöğretim çağı öğrencilerinin hazır bulunuşluk düzeyi ölçüldükten sonra bu öğrenciler merkezlerce düzenlenmiş olan farklı alanlardaki eğitim programlarına alınırlar. Programları tamamlayan öğrencilere tamamladığı her programın sonunda merkez müdürlüğünce Tamamlama Belgesi verilir.

Merkezlere Öğretmen Seçimi: MEB tarafından belirlenen şu kriterlere göre başvurular kabul edilmektedir: son üç yıllık iyi derecede sicil notu almış olmak ve Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitimi Sınavından (ALES) belirlenen puanın üzerinde bir puan almış olmak. Değerlendirmeler ise başvuru yapan öğretmenlerin kendi alanında veya üstün yeteneklilerin eğitim alanında yapmış ya da yapmakta oldukları lisansüstü eğitimin dereceleri, yabancı dil seviyeleri, yayınları, katılmış oldukları uluslar arası veya ulusal projeler, lisans mezuniyet ortalamaları ve sahip oldukları ünvanlar (uzman öğretmen, başöğretmen) gibi kriterlere göre yapılmaktadır. Değerlendirme sonucunda seçilen adaylar MEB tarafından kursa alınırlar ve kursu tamamlayan öğretmenlere kurs sonunda mülakat değerlendirmesi yapılır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda 70 (yetmiş) ve üzeri puan alan adaylar başarılı sayılırlar.

1.2. Üstün Yetenekli Öğrencilerin Rehberlik Hizmetine İhtiyaç Duydukları Bazı Gereksinim Konuları ve Sorunları

Üstün yetenekli olma olgusu bazen iki ucu keskin bir kılıca benzetilebilmektedir. Farklı olmak akranlar arasında bazen bir yük ya da dert olarak görülürken, yetişkinler arasında kıymetli bir durum olarak nitelendirilmektedir (Robinson, 1997). Farklı olmak da çoğu zaman farklı gereksinimleri beraberinde getirebilmektedir.

Üstün yetenekli çocuklar için rehberlik hizmetlerinin gerekliliği normal çocuklara paralel olarak, üstün yeteneklilerin; psikolojik, sosyal, duygusal ve çevresel sorunları ile baş edebilme gereksinimleri sonucu ortaya çıkmıştır. Milgram (1991)'a göre üstün

yetenekli öğrenciler normal öğrencilerle aynı gereksinimlerine ihtiyaç duymaktadırlar. Fakat bu gereksinimler, onların sahip oldukları yeteneklerinden kaynaklı olarak farklılık gösterebilmektedir. Yani üstün yeteneğin derecesi ne kadar yüksek ve farklı ise o üstün yetenekli bireyin gereksinimleri de o derecede karmaşıklıklaşabilmektedir.

Üstün yetenekli öğrencilerin rehberlik gereksinimlerini daha yakından görebilmek için üstün yetenekliler üzerinde yapılmış olan araştırmaların ve bu araştırmalardan elde edilen bulguların irdelenmesi gerekmektedir. Bu bölümde üstün yetenekli bireylerin gereksinimleri üzerine yapılmış olan; karşılaştırmalı araştırmalardan, karşılaştırmalı olmayan araştırmalardan ve doğrudan üstün yetenekli bireylerin rehberlik gereksinimleri üzerine yapılmış olan betimsel çalışmalardan elde edilmiş olan bulgular ele alınacaktır. Karşılaştırmalı araştırmalar bir deney grubu bir de kontrol grubu olmak üzere iki grubu kapsamaktadır. Karşılaştırmalı olmayan araştırmalar ise sadece üstün yetenekli öğrencilerden oluşan gruplarla yapılan araştırmaları ifade etmektedir. İlgili rehberlik gereksinimleri akademik gereksinimler ve sosyo-duygusal gereksinimler başlıkları altında ele alınmıştır.

1.2.1. Akademik Gereksinimler

Her birey gibi üstün yetenekli bireyler de farklı ya da ortak gereksinimler sergileyebilmektedirler. Gereksinimler ise yetenek alanlarına ve üstünlüğün derecesine göre farklılık gösterebilmektedir. Akademik gereksinimler; üstün yetenekli öğrencilerin kendileri hakkında, akademik ve kariyer fırsatları ile ilgili gereksinim duydukları bilgileri kapsamaktadır. Bu bağlamda; üstün yetenekli öğrencilerin büyük bir kısmı beklenmedik başarısızlık (National Commission on Excellence in Education, 1983), okulu bırakma, seçmeyi düşündükleri meslek ve bu mesleğe yönelik olarak eğitim alacakları okul seçenekleri ve bu okulların olumlu-olumsuz özellikleri (Peroone, 1986) konusunda gereksinime ihtiyaç duymaktadırlar. Neihart (1991)'a göre üstün yetenekli çocuklar, yukarıda verilen konulardan farklı olarak öğrenme güçlüğü konusunda da desteğe ihtiyaç duyabilmektedirler.

Bunların yanı sıra üstün yetenekli öğrenciler, sahip oldukları yeteneklerin farkında olmaları için yetenekleri hakkında kesin ve açık bir şekilde bilgilendirilmelidirler. Böylelikle de sahip oldukları yeteneklerinin, meslek ve okul seçimi ile kariyer planlamaları üzerinde etkili olması sağlanabilecektir. Aşağıda akademik gereksinimler olarak değerlendirilebilecek olan bazı gereksinimler yan başlıklar halinde ele alınmıştır.

1.2.1.1. Beklenmedik Başarısızlık

Üstün yetenekli öğrencilerde beklenmedik başarısızlık neredeyse yarım asırdan beridir araştırma konularının odağı olmaktadır. Bazı araştırmacılara göre beklenmedik başarısızlık gösteren üstün yetenekli öğrenci; *“kültürümüzün en büyük sosyal kayıplarından biri”* olarak betimlenmektedir (Gowan, 1955’den aktaran Emerick, 2004). Bazı araştırmacılara göre de üstün yeteneklilerde beklenmedik başarısızlık gibi bir olgunun var olduğu bile kabul edilmemektedir (Behrens ve Vernon, 1978). Araştırmacılar arasında da, beklenmedik başarısızlığın hangi normlara göre belirlenmesi gerektiği tartışması süregelmektedir. Dowdall ve Colangelo (1982)’ya göre beklenmedik başarısızlık üç şekilde belirlenebilmektedir: a) iki standart ölçüm arasındaki farklılık, b) bir standart ölçüm ile bir standart olmayan performans arasındaki farklılık ve c) iki standart olmayan ölçüm arasındaki farklılık.

Üstün yetenekli ve başarılı olan öğrencilerle karşılaştırıldıklarında beklenmedik başarısızlık gösteren üstün yeteneklilerin; sosyal olarak olgunlaşmamış (Hecht, 1975), daha fazla duygusal sorunları olan (Pringle, 1970) ve anti-sosyal davranışlara yönelen (Bricklin ve Bricklin, 1967) bireyler oldukları düşünülmektedir. Üstün yetenekli olup da beklenmedik başarısızlık gösteren öğrenciler arasında yapılan bir karşılaştırmaya göre üstün yetenekli erkek öğrencilerin, üstün yetenekli kız öğrencilere nazaran (%90,3’e %9,7) daha fazla beklenmedik başarısızlık göstermekte oldukları ortaya çıkmıştır (Colangelo ve diğerleri, 2004). McCoach ve Siegle (2003), başarılı olan ve beklenmedik başarısızlık gösteren üstün yetenekliler arasındaki farklılıkların akademik öz-algıda değil de motivasyon, kendini denetleme, hedef belirleme, öğretmenlere ve okula karşı tutumlar olduğunu bulmuşlardır. Bu bulgu da akla, beklenmedik başarısızlığın bazı diğer gereksinimlerin aşılamamasından kaynaklanabileceği fikrini getirebilmektedir.

1.2.1.2. Motivasyon

Renzulli (1986)'ye göre üstün yetenek; ortalama üzeri kabiliyet, yaratıcılık ve göreve bağlılık bileşenlerinin etkileşiminden meydana gelen bir olgudur. Bu bileşenlerden göreve bağlılık bileşeni bazı araştırmacılar tarafından motivasyon kavramıyla doğrudan ilişkili olarak görülmektedir (Clinkenbeard, 1994; Lens ve Rand, 2000; Street, 2001'den aktaran Phillips ve Lindsay, 2006).

99 öğrenciyle yapılmış olan bir çalışmada yüksek IQ'ya sahip öğrencilerin ortalama ve daha düşük IQ'ya sahip öğrencilerle karşılaştırıldıklarında bazı akademik konularda daha yüksek motivasyon göstermekte oldukları görülmüştür (Gottfried ve Gottfried, 1996). Genel olarak araştırma bulguları da benzer sonuçlar göstermektedir ama üstün yetenekli öğrencinin motivasyon kaybı yaşaması durumunda bu öğrencinin yetenek kaybına uğraması ya da yeteneğinin körelmesi gibi durumlar ortaya çıkabilecektir. Dahası kuramsal temelde de olsa Renzulli'nin tanımına göre üstün yeteneğin varlığı da tehlikeye girebilecektir.

1.2.1.3. Gelecek Planlaması (Eğitim ve Kariyer Planlaması)

Üstün yetenekli öğrenciler normal öğrencilere nazaran farklı kariyer gelişimlerine ihtiyaç duyabilmektedirler. Kelly (1992)'e göre üst seviye akademik yetenek ile kariyer olgunluğu, arasında güvenilir derecede bir ilişki bulunmaktadır. Öyle ki, üstün yetenekli öğrenciler de normal öğrencilere nazaran iş ve kariyer konularında daha fazla merak içinde olmakta ve daha fazla bilgiye sahip olmaktadır (Kelly ve Cobb, 1991).

Bu konu üzerine yapılmış olan birçok araştırmanın bulguları, üstün yetenekli öğrencilerin kariyer ve eğitim planlaması konularında yeterince destek alamamaktan şikâyet ettiklerini göstermektedir (Kerr ve Colangelo, 1988; Montgomery ve Benbow, 1992; Post-Kamer ve Perrone, 1983'den aktaran Moon, Kelly ve Feldhusen, 2004). Yoo ve Moon (2006), üstün yetenekli öğrencilerin gereksinim konuları ve sorunları üzerine yapmış oldukları bir çalışmada hem ergenlik öncesi hem de ergen üstün yetenekli

öğrencilerin en fazla desteğe ihtiyaç duydukları üç gereksinim içerisinde eğitim planlaması ve kariyer planlaması konularının olduğunu bulmuşlardır.

1.2.1.4. Yetenek Gelişimi

Üstün yetenekli olmak beraberinde ortalamanın üzerinde derecelerde bir veya birden fazla kabiliyeti ya da yeteneği de içerisinde barındırabilmektedir. Bu bağlamda birincil önem taşıyan aşama yetenekli öğrenciyi tanılamamanın ötesinde onun yeteneklerini geliştirebilecek fırsatlar oluşturabilmektedir. Araştırmacının kişisel görüşüne göre üstün yetenekli öğrencinin yetenek gelişimi konusu ön planda tutulması gereken en önemli sorunlardan birisidir.

Yoo ve Moon (2006) tarafından üstün yetenekli öğrencilerin rehberlik gereksinimleri üzerine yapılmış olan bir araştırmanın bulgularına göre ergenlik öncesi üstün yetenekli öğrencilerin en fazla desteğe ihtiyaç duydukları üç gereksinimden birisinin yetenek gelişimi üzerine olduğu görülmektedir. Genel olarak gereksinimler üzerine yapılan betimsel çalışmalarda bu konunun pek fazla yer edinememiş olması da alan araştırmacılarının ve üstün yetenekli öğrencilerin ebeveynlerinin yetenek gelişimi konusunun önemi üzerinde hem fikir olmalarından kaynaklanıyor olması düşünülebilir.

1.2.1.5. Kaygı

Üstün yetenekli öğrenciye yönelik beklentiler genellikle yüksek olmaktadır. Okul başarısı, sınavlardan yüksek puanlar alma, iyi okulları kazanıp bu okullarda eğitim alabilme vb. gibi durumlarda bu öğrencilerin başarısız olabilme ya da hedeflerine ulaşamayabilme gibi düşüncelerden dolayı kaygıya düşebilmeleri muhtemeldir.

Alan yazında bu başlık genel olarak üstün yetenekli öğrencinin iyi olma durumu konusu ile ilişkili olarak ele alınmaktadır. Üstün yetenekli öğrencinin iyi olma durumu üzerine farklı görüşler bulunmaktadır. Bir araştırmaya göre üstün yetenekli öğrencilerin belirgin derecede yüksek kaygı skorları aldıkları ve aşırı kaygılı oldukları bulgusuna ulaşılmıştır (Tong ve Yewchuk,1996).

1.2.1.6. Okulu Bırakma

Robertson (1991), okulu bırakan tüm öğrencilerin %25'inin bunu 16 yaşında yaptıklarını ve bunların da %18 ila %25'inin üstün yetenekli öğrenciler olduklarını bildirmektedir. Marland raporuna göre de okulu bırakan öğrencilerin %18'i üstün yetenekli öğrencilerdir (Irvine, 1987'den aktaran Renzulli ve Park, 2000). Renzulli ve Park (2000) okullarını bırakmış olan 12625 katılımcıyla uzun soluklu bir çalışma yapmışlardır. Bu katılımcılardan %72,1'i (n=9105) normal, % 27,9'u (n=3520) ise üstün yetenekli bireylerdir. Normal bireylerin %3,8'i (n=477) okulu bırakırken, üstün yetenekli bireylerin %1,4'ü (n=177) okulu bırakmış oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Sadowski (1987), yapmış olduğu bir çalışmada okulu bırakan üstün yetenekli öğrencilerde karakteristik olarak; a) ev ortamında istikrarsızlık, b) çevrelerinde madde bağımlılığı ya da alkol tüketimi, c) okula karşı ilgisizlik ve motivasyonsuzluk, d) otoriteye ve okula karşı olumsuz ve asi tutumlar, e) okullarında üstün yetenekli öğrencilere uygun müfredat yokluğu, f) akran ilişkilerinde zayıflık ve sosyal izolasyon ve g) rehberlik ve psikolojik danışmanlık servislerinin olmayışı ya da okul ve aile arasında iletişimin olmayışı gibi durumların gözlemlendiği ile ilgili kanıtlar bulmuştur.

Kaskaloğlu (2007), üstün yetenekli olup okulu bırakan öğrenciler konusunda bir meta-analiz çalışması yapmıştır. Bu çalışmada ilgili alanyazında yer alan toplam 16 çalışmanın bulguları analiz edilmiştir. Kaskaloğlu'nun ortaya çıkarmış olduğu bulgulara göre okullarını bırakan üstün yetenekli öğrencilerin okullarını bırakma gerekçelerinden en sık olarak görülenler şunlardır: sosyal ve davranışsal sorunlar (% 66,6), duygusal sorunlar (% 50), organizasyon eksikliği (% 50), aile içi sorunlar (% 50), ailede yaşanan ayrılık ya da boşanmalar (% 50), motivasyon eksikliği (% 50), okula karşı olumsuz tutum ya da isteksizlik (% 66,6), zayıf öğrenci-öğretmen ilişkileri (% 66,6), zayıf akran ilişkileri (% 66,6), yetersiz akademik destek (% 58,3).

1.2.1.7. Mükemmeliyetçilik

Mükemmeliyetçilik, pek çok araştırmacının ilgisini çekmekle birlikte alan yazında mükemmeliyetçilik tanımı üzerinde henüz bir uzlaşmaya varılamadığı görülmektedir. Hewitt ve Flett (1991)'e göre mükemmeliyetçilik patolojik bir olgudur ve kendine yönelik, başkasında yönelik ve sosyal kaynaklı olmak üzere üç boyutta tanımlanmaktadır. Burns (1980) ise mükemmeliyetçileri, öz değerlerini tamamıyla başarı ve verimlilik kriterleri ile ölçen ve imkansız amaçlara doğru zorlayıcı ve ısrarcı bir şekilde çaba gösteren bireyler olarak tanımlamaktadır.

Alan yazına bakıldığında mükemmeliyetçilik konusu ile oldukça fazla ilgilenilmekte olduğu görülmektedir. Yapılan araştırmaların bazıları üstün yetenekli olup da aynı zamanda da mükemmeliyetçi olanların iyi olma durumlarına odaklanmıştır (Kline ve Short, 1991; Roberts ve Lovett, 1994; Schuler, 2000). Bazıları ise üstün yeteneklilerdeki mükemmeliyetçiliğin farklı boyutlarını değerlendirmiş (Parker, 1997; Parker ve Stumpf, 1995) ve diğer araştırmalar da mükemmeliyetçiliğin olgusunu üstün yetenekli olan bireylerle üstün yetenekli olmayan bireyler arasında karşılaştırmışlardır (LoCierco ve Ashby, 2000'den aktaran Neumeister, 2004).

Karşılaştırmalı araştırma sonuçlarına göre; üstün yetenekli bireylerin üstün yetenekli olmayan bireylere nazaran aşırı derecede mükemmeliyetçilik (Schuler, 1997) göstermekte oldukları görülmektedir. Orange (1997) tarafından yapılan bir araştırmanın bulgularına göre de üstün yetenekli öğrencilerin mükemmeliyetçilik puanlarının normal öğrencilerin mükemmeliyetçilik puanlarına nazaran daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bu ve benzeri araştırmaların çoğunluğu üstün yetenekli olmanın beraberinde mükemmeliyetçiliği de getirebilmekte olduğunu göstermektedir. Elbette bu durum tüm üstün yetenekli olan öğrenciler ya da bireyler, aynı zamanda mükemmeliyetçidirler anlamına da gelmemektedir.

1.2.2. Sosyo-Duygusal Gereksinimler

Sosyo-duygusal konularda ele alınan gereksinimler üstün yetenekli öğrencilerin; tutumları, değerleri, aile-kardeş-akran-öğretmen ve diğer yetişkinler ile etkileşimlerini kapsamaktadır. Akran ilişkilerinde yaşanan zorluklar, depresyon, suç işleme ve hatta intihar gibi olgular da bu başlık altında incelenebilmektedir (Myers ve Pace, 1986). Mendaglio ve Peterson (2007) çok imkânlılık ve erteleme konularının rehberlik gereksinimleri dâhilinde tutulması gerektiğini öne sürmüşlerdir. Lovecky (1993) de, kolay heyecana kapılma özelliklerinden dolayı üstün yetenekli öğrencilerin; kendini denetleme ve kendini kontrol etme konularında rehberliğe desteğine ihtiyaç duyduklarını öne sürmektedir. Yine hassaslık, yoğunluk, başarıya şartlanmışlık (Lovecky, 1992) ve eş-zamanlı olmayan gelişim (Silverman, 1997) de davranış problemlerinin temelinde yer alabilmektedir. Aslında üstün yetenekli öğrencilerdeki çok potansiyelliliğin karmaşık oluşu ve akademik uyum konusuna aşırı dikkat edilmesi gibi durumlar sosyo-duygusal uyum konularındaki gereksinimlerin üzerini kolayca örtmektedir. Üstün yetenekli öğrencilerin çoğu yalnız bırakılma, dışlanma ve düşük öz-saygı gibi sorunlarla da karşı karşıya kalabilmektedirler (Betts, 1986'den aktaran Barnette, 1989). Moon (2003); mutluluk, iyi-olma ve yaşam memnuniyeti, öğrencilerin öz-farkındalıkları, karar verme ve kendini denetleme becerilerinin gelişimi konularındaki çıktılardan ziyade başarı çıktılarının daha çok vurgulanıyor olduğunu belirtmektedir.

Karşılaştırmalı olmayan araştırmalar; aşırı duyarlılık (Hebert, 2000), yalnızlık (Kaiser ve Berndt, 1985), intihar (Cross, Gust-Brey ve Ball, 2002), cinsel eğilimle ilişkili olarak endişe (Peterson ve Rischar, 2000), yaratıcılıkla ilişkili olarak kolay incinebilirlik (Csikszentmihalyi, 1996) gibi olumsuzlukların üstün yetenekli bireylerde gözlemlendiğini ortaya çıkarmıştır (Peterson, 2006). Üstün yeteneklilerle çalışan klinisyenler ve üstün yetenekli çocukların aileleri; kişilik gelişimi, çok imkânlılık, içe dönüklük, akran ilişkileri ve hassaslık gibi üstün yetenek ile ilişkili konularda desteğe ihtiyaçları olduklarını vurgulamışlardır (Jackson ve Peterson, 2003'den aktaran Mendaglio, 2005). Üstün yetenekliliğin, davranış ve depresyon bozuklukları gibi akli sağlık belirtilerini gizleyebildiği üzerine bazı klinik kanıtlar da bulunmaktadır

(Kaufmann ve diğerkleri, 2000; Kauffman ve Castellanos, 2000; Jackson ve Peterson, 2003'den aktaran Moon ve diğerkleri, 2004). Hassaslık, ie dönüklük, azimlilik (Lovecky, 1992) ve eşzamanlı olmayan gelişim (Silverman, 1997), stn yetenekli öğrencilerdeki davranış problemlerinin temelini oluşturabilmektedir (Peterson, 2006) ve bu davranışların açıklanamaması üstün yetenekli öğrencilerde duygusal endişeye yol açabilmektedir (Moon, 2003). Üstün yetenekli bireylerde üstün yetenekli olarak tanılanmış olmanın(etiketleme) beraberinde getirdiği yüke de yeteri kadar dikkat edilmemektedir (Peterson, 2006; Yoo ve Moon, 2006). Bu yükün ortadan kaldırılamamış ya da hafifletilememiş olmasının, üstün yetenekli bireylerde sosyal izolasyon gibi farklı sorunların ortaya çıkmasının nedenlerinden birisi haline gelebilmesi muhtemeldir.

Bazı araştırma bulgularına göre üstün yetenekli öğrencilerin normal öğrencilere nazaran daha olumlu sosyo-duygusal özelliklere sahip oldukları ve daha az yaşam zorlukları çektikleri söylenebilmektedir (Janos ve Robinson, 1985; Tannenbaum, 1983; Terman, 1925; Terman ve Oden, 1959'dan aktaran Milgram, 1991). Ancak, bu bulgular; üstün yetenekli öğrencilerin sosyo-duygusal gereksinimleri açısından rehberlik desteğine ihtiyaç duymadıklarına işaret etmemelidir. Webb ve diğerklerine (2005) göre bu sorunları ve gereksinimleri bazı psikologlar ve psikolojik danışmanlar üstün yetenekli olmakla ilişkili olarak görmeyebilirler. Bu gibi yanlış yorumlar öğrencilerde duygusal sıkıntılara (Moon, 2003), stres de depresyon ve kaygıya neden olabilmektedir (Peterson, 2006).

Bir araştırmanın bulgularına göre üstün yetenekli öğrencilerin %40'ı kendilerini diğerk öğrencilerden farklı hissettiklerini belirtmektedirler. Her ne kadar bu öğrenciler kendilerindeki farklılıkların olumlu yönde olduğunu belirtseler de bu farklılıklar; düşük öz-saygı ve akran ilişkilerinde yaşanan zorluklarla ilişkili olarak görülmektedir (Janos, Fung ve Robinson, 1985). Bu gibi farklılıklar da üstün yetenekli öğrenciler de sosyo-duygusal sorunlara yol açabilmektedir (Monks, Heller ve Passow, 2000).

Ancak, yukarıda belirtilmiş olan gereksinimlerin yanı sıra üstün yetenekli öğrenciler benzersiz sosyo-duygusal gereksinimler gösterebilirler ve bu gereksinimleri hedef alan farklılaştırılmış rehberlik ve psikolojik danışmanlık programlarından daha iyi bir şekilde

faaydalanabilirler (Robinson, Reis, Neihart ve Moon, 2002). Buradan itibaren ele alınacak olan gereksinimler, sosyal ve duygusal konularda desteğe ihtiyaç duyulan gereksinimler olarak nitelendirilebilir.

1.2.2.1. İntihar Düşüncesi

Üstün yetenekli olsun ya da olmasın, tüm öğrencilerin ruhsal sağlıklarının yerinde olması ya da bu dengenin sağlanması da önemli bir gereksinim olarak değerlendirilebilmektedir. Önceki bölümlerde ele alınan depresyon sorunu ile ilişkili olarak üstün yetenekli öğrencilerde intihar teşebbüslerinin görülmesi de söz konusu olabilmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılmış olan bir araştırmanın bulgularına göre ortaöğretim öğrencilerinin yaklaşık %11'i intihar düşüncesi içinde ya da intihar girişiminde bulunmaktadırlar (Kovacs, 1989; Reynolds, 1990'dan aktaran Baker, 2004). Lajoie ve Shore (1981), intihar vakaları üzerine yapmış oldukları alan yazın taramasında, üstün yetenekliler ile üstün yetenekli olmayan bireyler arasında anlamlı bir farklılık olmadığını bulmuşlardır. Baker (2004), üstün yeteneklilerde intihar düşüncesi üzerine yapmış olduğu araştırmada üstün yetenekli öğrencilerin normal öğrencilere göre belirgin bir farklılık göstermedikleri bulgusuna ulaşmıştır. Yoo ve Moon (2006) tarafından yapılan araştırmaya göre intihar konusunun hem ergenlik öncesi hem de ergen üstün yetenekli öğrencilerde en az desteğe ihtiyaç duyulan üç gereksinimden biri olduğu ortaya çıkmıştır. Ancak bu konuda yapılmış olan araştırmaların ve bulguların az oluşu nedeniyle üstün yetenekli öğrencilerin risk grubunda olup olmadıkları hakkında herhangi bir genelleme yapılamamaktadır.

1.2.2.2. Depresyon

Depresyon en iyi ifadeyle; genelde üzüntü ve günlük aktivitelerden uzaklaşma ile nitelendirilmekte olan semptomlar demeti (Kendall, Cantwell ve Kazdin, 1989) olarak kavramsallaştırılmaktadır (Amerikan Psikiyatri Derneği, 1994'den aktaran Baker,

2004). Depresyon, üstün yetenekli olsun ya da olmasın, pek çok insanın yaşamında ortaya çıkabilecek bir ruh halidir.

1980'lerde yapılmış olan bir dizi ön araştırmalara göre; üstün yetenekli öğrencilerin, depresyon ölçeğinde ortalama ya da ortalamanın altında skorlar almakta oldukları bulgusuna ulaşılmıştır (Berndt, Kaiser ve Van Aalst, 1982; Kaiser ve Berndt, 1985). Bu bulgu bize, üstün yetenekli öğrencilerin de normal öğrenciler kadar depresyon konusunda rehberlik desteğine ihtiyaçları olabileceğine işaret etmektedir.

Baker (2004)'ın karşılaştırmalı olarak yapmış olduğu bir araştırmada, araştırmaya katılan öğrencilerden üstün yetenekli öğrencilerin %8'inin (n=46), normal öğrencilerin %9'unun (n=56) ve üst seviye üstün yetenekli öğrencilerin %12'sinin (n=32) belirgin düzeylerde depresyon yaşadıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla üstün yetenekli öğrenciler bir önceki paragrafta da değinildiği gibi hassas ve duygusal olabilmekteler ve normal öğrenciler gibi depresyon hali içine girerek bu alanda rehberlik desteği almaya ihtiyaç duyabilmektedirler.

1.2.2.3. Öz-saygı

Öz-saygı kavramı psikoloji alan yazınında en çok araştırma konusu olan kavramlardan birisidir. Rosenberg (1965), öz-saygı kavramını kişinin kendisine karşı duymakta olduğu istikrarlı değer ya da değerlilik olarak tanımlamıştır. Başka bir deyişle öz-saygı, kişinin kendini algılaması ile ilişkili olarak kendine verdiği değer olarak da tanımlanabilir.

Bu konu üzerine yapılan araştırmalara bakıldığında üstün yetenekli öğrencilerin normal öğrencilerle eşit seviyede ya da çoğunlukla daha yüksek seviyede öz-saygı ve öz-algı göstermekte oldukları görülmektedir (Bracken, 1980; Brody ve Benbow, 1986; Coleman ve Fults, 1982; Hoge ve McSheffrey, 1991; Hoge ve Renzulli, 1991; Karnes ve Wherry, 1981; Ketcham ve Snyder, 1977; Lehman ve Erdwins, 1981; Tidwell, 1980'den aktaran O'Connor, 2005). Her ne kadar normal öğrencilerle eşit seviyelerde öz-saygı göstermekte olsalar da, üstün yetenekli öğrencilerin yetenekleri doğrultusunda

bu durumun yeterli olup olmadığı tartışılabilir. Dahası eşit düzeylerdeki öz-sayı ve öz-algı bulguları, bu öğrencilerin bu konuda rehberlik desteğine gereksinim duymayacaklarına işaret etmemektedir.

1.2.2.4. Aile ve Arkadaş İlişkileri

Üstün yetenekli öğrenci normal öğrencilerden birçok yönde farklılık gösteren bir öğrencidir. Ancak bu durum onların ilişkilerinde Rimm (2002) de üstün yetenekli öğrencilerin kendilerini sıkça farklı hissediyor olarak gördüklerini ve bu hissin onların çevreleriyle olan ilişkilerinde de etkili olduğunu öne sürmektedir. Yine Rimm (2002)'in yapmış olduğu bir çalışmaya göre üstün yetenekli olarak tanılanmış olan öğrencilerin sınıf arkadaşlarına nazaran popülariteleri karşılaştırıldığında, üstün yetenekli öğrencilerin istatistiksel olarak belirgin bir farklılık gösterdikleri ortaya çıkmıştır. Yani, üstün yetenekli öğrenciler sınıflarında normal öğrencilere nazaran daha popülerdir (Bain ve Bell, 2004).

6-12 yaş arası üstün yetenekli öğrencilerle yapılmış olan bir araştırmanın sonuçlarına göre bu öğrenciler; zeki olmalarıyla alay eden sınıf arkadaşları tarafından incitildiklerine, yetenekleri hakkında karmaşaya düştüklerine, kendi öz-beklentileri ve başkalarının beklentileri konusunda endişeye düştüklerine, okulda çoğu zaman dikkatlerinin dağıldığına ve sıkıldıklarına işaret etmişlerdir (Ford, 1989). Günümüzden yaklaşık 20 yıl önce elde edilmiş olan bu bulgular bile üstün yetenekli öğrencilerin özelleştirilmiş ve farklılaştırılmış rehberlik servislerinin desteğine ihtiyaç duyduklarını açık bir şekilde göstermektedir.

Bain ve Bell (2004) tarafından üstün yetenekli öğrencilerle başarılı öğrencilerin karşılaştırılması üzerine yapılmış olan bir araştırmaya göre her iki grup arasında akran ve aile ilişkileri konularında istatistiksel bir farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak üstün yetenekli öğrencinin farklı özelliklere sahip olmasında dolayı aile ve akranları ile ilişkilerinde sorunlar yaşaması olasıdır. Bu sorunlar çözümü için de rehberlik servislerinin desteğine ihtiyaç duyabilecekleri düşünülebilir.

1.2.2.5. Duygusallık

Tüm çocuklar duygusal, sosyal ve kişisel gelişimleri süresince; yakın çevrelerinden ve yaşadıkları çevreden, dünya ve doğa olaylarından, diğer insanlardan ve öz benliklerinden etkilenecek gelişirler (Lovecky, 1992). Üstün yetenekli öğrenciler dünyayı algılama ve kavrayış yönlerinde, yaşitlarından farklılık göstermektedirler. Dolayısıyla üstün yetenekli çocukların duygusal farkındalıkları, gelişimleri, farklılıkları ve perspektifleri açısından da yaşitlarından farklılaşırlar (Betts ve Neihart, 1985; Lovecky, 1992; Piechowski, 1991; Silverman, 1993-1996). Gelişimleri mukayese edildiğinde üstün yetenekli öğrencilerin duygusal yanlarının yaşitlarına göre daha hassas ve daha derin olduğu söylenebilir. Alan yazına bakıldığında duygusallık ve hassaslık kavramlarının ikisi birlikte üstün yetenekli öğrencilerin duygusallığı olarak ele alınmaktadır (Sabatani, 2002). Hassaslık ve yoğun duygusallık çocukların yaşadıkları duygusal deneyimlerinde (Roeper, 1982), empati kurmalarında ve duygusal farkındalıklarında (Lehman ve Erdwins, 1982; Lovecky, 1992; Mendaglio, 1995; Piechowski, 1991) duygusal derinlik, derin duygusal deneyimlere dayanır (Clark, 1983'den aktaran Sabatani, 2002). Çocuklar duygusal derinliklerinden dolayı herhangi bir olayda olağanüstü reaksiyon gösterebilirler (Piechowski, 1991). Hassaslık o kadar derin olabilmektedir ki, üstün yetenekli öğrenciler onlarla ilgisiz olan herhangi bir durumu bile üzerlerine alabilmektedirler.

Mendaglio (1995), duygusal hassaslığı birçok düşüncenin, duygunun ve/veya davranışın karşımının farkındalığı olan çok yönlü bir kavram olarak tanımlamıştır. Bu farklı boyutlardaki duygusal hassaslık ve derinliğin dışavurumu farklı tepkiler ile ortaya çıkabilmektedir. Dabrowski yaptığı bir araştırmada, korku olarak dışa vurulan; entelektüel, kişisel, bedensel, duygusal ve yaratıcı beş boyuttan bahsetmiştir. Mesela bu korkulardan altıncı sınıfa dair bir öğrenci nükleer savaş olacağı korkusu, diğeri çocuklara gösterilen şiddete karşı korku içindedir ve bir başkası ise karanlıktan korkmaktadır. Bu korkular, çocukların farklı gelişim düzeylerinde ortaya çıkabilmektedir (Silverman, 1996). Araştırmalar üstün yetenekli erkek öğrencilerin daha

çok entelektüel yönden, üstün yetenekli kız öğrencilerin ise duygusal yönden korkularının olduğunu göstermektedir (Sabatani, 2002). Dolayısıyla üstün yetenekli olarak tanımlanan öğrencilerin duygusallık açısından rehberlik desteğine ihtiyaç duyabilecekleri düşünülebilir.

1.2.2.6. Sosyalleşme

Terman ve Oden (1947)'in ilk çıkarımları olan ve Janos ve Robinson (1985) tarafından da desteklenmiş olan üstün yetenekli öğrencilerin üst düzey kişisel ve sosyal faaliyetleri olduğu bilgisinin aksine günümüz alanyazını bu öğrencilerin akranlarına nazaran yüksek oranda uyum sorunları yaşadıkları ve özellikle de sosyal ve kişisel strese maruz kaldıklarını göstermektedir (Betts, 1986; Levine ve Tucker, 1986; Mallis, 1983; Myers ve Pace, 1986; Webb, Mecjsroth ve Tolan, 1982'den aktaran Barnette, 1989). Farklı bir bakış açısına göre de bu sosyal uyum sorunları üstün yetenekli olarak etiketlenmiş olmaktan kaynaklanmaktadır (Janos, Fung ve Robinson, 1985; Manaster, Chan, Watt ve Wiehe, 1994; Manor-Bullock, Look ve Dixon, 1995'den aktaran Chan, 2004).

Gross (1989), üstün yetenekli olmanın bu öğrenciler üzerinde yarattığı bir etkiden bahsetmektedir. O'na göre üstün yetenekli öğrenciler normal sınıf ortamlarında iki seçenekle karşılaşmaktadırlar: a) akademik açıdan mükemmel olmak ya da b) tatmin edici arkadaş ilişkileri geliştirerek sosyalleşme. Yine Gross bu öğrencilerin bu ikilemden kurtulmaları için en iyi yolun üstün yetenekli akranlarıyla birlikte eğitim almaları ya da çalışmalarını öne sürmektedir.

1.2.2.7. Madde Bağımlılığı

Andrews (1994) tarafından yapılan bir araştırmaya göre 6. ila 12. sınıf seviyelerindeki üstün yetenekli öğrencilerin madde bağımlılığı durumlarının toplumun geneliyle kıyaslandığında büyük bir benzerlik gösterdiği ortaya çıkmıştır. Aynı araştırmanın bulgularına göre üstün yetenekli öğrencilerin önemli bir kısmının madde bağımlılığından uzak olduğu ve bu öğrencilerin madde bağımlılığının ailelerine, kendilerine ve arkadaşlarına nasıl etki edeceği konusunda bilinçli oldukları görülmüştür.

Yoo ve Moon (2006) tarafından yapılan araştırmaya göre hem ergenlik öncesi hem de ergen üstün yetenekli öğrencilerin en az desteğe ihtiyaç duydukları üç gereksinimden birisinin madde bağımlılığı olduğu ortaya çıkmıştır.

1.2.2.8. Boş Zamanlarını Değerlendirme

Üstün yetenekli öğrencilerin okul dışında boş zamanlarını değerlendirebilme olanakları onların farklı ilgi alanları ve belki de farklı ve yeni yeteneklerini keşfetmelerine imkân tanıyacaktır. Böylelikle de onların sahip oldukları yeteneklerinin gelişimi ve hatta farkında olmadıkları diğer yeteneklerin ortaya çıkıp gelişmesi de sağlanabilecektir.

Terman (1925) ve Freeman (1979) üstün yetenekli öğrencilerin karakteristik olarak bir veya daha fazla hobiye yoğun ilgi gösterdiklerini ve boş zaman aktiviteleri gerçekleştirmeye çalışmak için de oldukça fazla zaman harcadıklarını öne sürmektedirler (Phillips ve Lindsay, 2006). Bu bağlamda üstün yetenekli öğrencilerin boş zaman aktivitelerinin planlanması konusunda rehberlik desteğine ihtiyaç duyabilecekleri düşünülebilir.

1.2.2.9. Can Sıkıntısı

Can sıkıntısı, tüm bireylerde nadiren ya da sıklıkla karşılaşılabilen bir sorun olarak nitelendirilebilir. Araştırmacılar tarafından kabul edildiği üzere üstün yetenekli öğrenciler aşırı meraklıdır ve bundan dolayı rutinlerden çabuk sıkılabilmektedirler. Üstün yetenekli bireylerin karakteristik özelliklerinden olan rutinlerden çabuk sıkılma durumunun bir sonucu olarak da can sıkıntısının ortaya çıkabilmekte olduğu düşünülebilir.

Üstün yeteneklilerin gereksinim konuları ve sorunları üzerine yapılmış olan araştırmalara bakıldığında “can sıkıntısı” sorununun ilk olarak Yoo ve Moon tarafından yapılmış olan araştırmada ele alınmış olduğu görülmektedir. Yoo ve Moon (2006), bir rehberlik ve psikolojik danışmanlık merkezinde üstün yetenekli öğrencilerin ebeveynlerine uygulamış oldukları formların analizi sonucunda, ergenlik öncesi ve

ergen üstün yetenekli öğrencilerin en fazla desteğe ihtiyaç duydukları üç gereksinim konusundan birisinin “can sıkıntısı” olduğunu ortaya çıkarmışlardır.

Buraya kadar ele alınan bulgular doğrultusunda, üstün yetenekli öğrencilerin gereksinim konularının ve sorunlarının öğrenciden öğrenciye farklılık gösterebileceği ve bazı gereksinimlerin ise üstün yetenekli öğrenciler arasında ortak gereksinimler olabileceği ortaya çıkmaktadır. Ancak üstün yetenekli öğrencilerin gereksinimleri konusunda henüz herhangi bir fikir birliğine varılabilmiş değildir. Bu ve benzeri araştırmaların sayısı ve gereksinimler konusundaki bulgular arttıkça, üstün yetenekli öğrencilerin gereksinimleri konusunda fikir birliğine varabilme olasılığı da o kadar artacaktır.

1.3.Problem

Alan yazında da görüldüğü gibi pek çok ülkede üstün yetenekli öğrenciler normal eğitim kurumlarında akranlarıyla birlikte eğitimlerini sürdürürlerken; bunun yanı sıra sınıf atlatma, yeteneklerinin gelişimlerine yönelik olarak düzenlenmiş olan okul harici programlara katılma gibi önlemlerle bu öğrencilerin uyumları sağlanmaya çalışılmaktadır. Ülkemizde de Bilim ve Sanat Merkezleri adı altında açılmış olan kurumlarda bu üstün yetenekli öğrencilerin eğitimleri okul dışı uygulamalar kapsamında sürdürülmekte ve bu kurumlarda da üstün yetenekli öğrencilerin yeteneklerinin gelişimlerinin sağlanması hedeflenmektedir. Ancak bu öğrenciler, alan yazında da belirtildiği üzere, kendi özellikleri doğrultusunda ve gerek toplumsal gerekse aile yaşantıları içerisinde gerekli destekleri elde edememektedirler. Hatta örgün eğitim kurumlarında da bu öğrencilerin kendilerine özgü gereksinimleriyle ilgili destekler bulunmamaktadır. Yapılan araştırmalar da bu öğrencilerin okullarda ve gündelik yaşamlarında uyum sorunları yaşadıklarını göstermektedir (Barnette, 1989; Betts, 1986; Gross, 1989; Levine ve Tucker, 1986; Mallis, 1983; Myers ve Pace, 1986; Webb, Mecjsroth ve Tolan, 1982).

Rehberlik ve psikolojik danışmanlık servisleri eğitim sisteminin önemli bir parçasıdır. Özellikle farklılık gösteren ve özel eğitim gerektiren öğrencilerin bu tür hizmetlere gereksinimleri daha fazladır. Araştırmacılar, gereksinim duyduğu konularda gerekli

desteği alamamış olan üstün yetenekli bireylerde yaygın olarak bazı sorunlar görülebildiğini belirtmektedirler. Bu sorunlardan bazıları; depresyon, mükemmeliyetçilik, suç işleme, erteleme (Milgram, 1991; Myers ve Pace, 1986; Mendaglio ve Peterson, 2007), kendini denetleme ve kendini kontrol etme (Lovecky, 1993), düşük başarı (Zuccone ve Amerikaner, 1986) olarak sıralanabilmektedir. Henüz üstün yetenekli olma ile ilişkisi kanıtlanamamış olmasına rağmen yetişkinlik dönemlerinde intihar girişimleri bile gözlemlenebilmektedir (Myers ve Pace, 1986). Bütün bu durumlar göz önüne alındığında üstün yetenekli öğrencilere verilecek olan rehberlik hizmetleri aracılığıyla bu öğrencilerin sosyal, duygusal ve psikolojik yönlerden de olumlu gelişmeler kaydeden bireyler olmaları sağlanabilecektir. Uluslar arası alanda yapılan araştırmalar da bu öğrencilere uygun hizmetlerin sunulması durumunda bu öğrencilerin başarılarının arttığını göstermektedir.

Üstün yetenekli öğrencilerin rehberlik gereksinimleri üzerine yapılan araştırmalar ile onlara verilen rehberlik hizmetleri arasında bir boşluk bulunmaktadır (Milgram, 1991). Uluslar arası alanda da üstün yetenekli öğrencilerin rehberlik gereksinimleri üzerine yapılmış olan sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır. Bu araştırmalar üstün yetenekli öğrencilerin can sıkıntısı, yetenek gelişimi, eğitim ve kariyer planlaması (Yoo ve Moon, 2006); mükemmeliyetçilik (Schuler, 1997; Orange, 1997); sosyalleşme (Chan, 2004), aşırı duygusallık (Sabatani, 2002); depresyon (Kaiser ve Berndt, 1985) gibi belli başlı olarak nitelendirilebilecek gereksinimlerinin olduğunu göstermektedir. Ülkemizde üstün yetenekli öğrencilerin rehberlik hizmetleri okullardaki rehber öğretmenler tarafından yürütölmektedir. Ancak rehber öğretmenlerin bu tür öğrencilerin gereksinimlerini bilip bilmedikleri, bu tür öğrencilerin gereksinimleri doğrultusunda destek sağlayıp sağlamadıklarına ilişkin herhangi bir araştırma bulgusuna rastlanılmamıştır. Dahası üstün yetenekli öğrencilerin rehberlik gereksinimleri üzerine ölkemizde yapılmış olan herhangi bir araştırma da bulunmamaktadır. Tüm bu gerekçeler göz önünde bulundurulduğunda araştırma problemi, üstün yetenekli öğrencilerin rehberlik hizmetlerine olan gereksinimlerinden kaynaklanmıştır.

1.4. Amaç

Bu araştırmanın amacı ebeveynlerinin ve öğretmenlerinin görüşlerine göre ilköğretim kademesindeki üstün yetenekli öğrencilerin rehberlik hizmetlerine olan gereksinimlerini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma soruları yanıtlanmaya çalışılmıştır.

- a) İlköğretim kademesindeki üstün yetenekli öğrencilerin annelerinin, bu öğrencilerin rehberlik desteğine gereksinim duyabilecekleri akademik ve sosyo-duygusal gereksinimlerine ilişkin görüşleri nelerdir?
- b) İlköğretim kademesindeki üstün yetenekli öğrencilerin babalarının, bu öğrencilerin rehberlik desteğine gereksinim duyabilecekleri akademik ve sosyo-duygusal gereksinimlerine ilişkin görüşleri nelerdir?
- c) İlköğretim kademesindeki üstün yetenekli öğrencilerin eğitim görmekte oldukları Bilim ve Sanat Merkezlerinde görev yapan öğretmenlerin, bu öğrencilerin rehberlik desteğine gereksinim duyabilecekleri akademik ve sosyo-duygusal gereksinimlerine ilişkin görüşleri nelerdir?

1.5. Önem

Sorunu tanılamadan sorun çözmeye çalışmak yanlış bir yaklaşım olarak nitelendirilebilmektedir. Üstün yetenekli öğrencilere yönelik rehberlik programları geliştirebilmek için öncelikle onların gereksinimlerinin belirlenmesi gerekmektedir. Bu gereksinimlerin belirlenmesi üzerine henüz ülkemizde yapılmış olan herhangi bir araştırma bulunmamaktadır. Gereksinimlerin belirlenmesine bağlı olarak uygulanacak olan strateji ve modellerin bu gereksinimleri karşılayacak bir biçimde geliştirilmesi de bu öğrencilere verilecek olan rehberlik hizmetlerinin yararlılığını da arttırabilecektir. Bu araştırma sonucunda elde edilecek olan bulguların üstün yetenekli öğrencilerin rehberlik hizmetlerine olan gereksinimlerinin belirlenmesinde ve bu gereksinimlerin

karşılanmasında etkili olması umulmaktadır. Ayrıca gereksinimlerin belirlenmesine bağlı olarak üstün yetenekli öğrenciler için etkili rehberlik programlarının hazırlanmasına da öncülük etmesi beklenmektedir.

1.6. Sayıtlılar

Bu araştırmada aşağıdaki sayıtlıdan yola çıkılarak hareket edilmiştir.

- Bilim ve Sanat Merkezlerine kabul edilen ve bu merkezlere devam etmekte olan öğrenciler, üstün yetenekli öğrenciler olarak tanılanmışlardır.

1.7. Tanımlar

Ebeveyn : Anne ve baba (Türk Dil Kurumu, 2010)

Öğretmen : Mesleği bilgi öğretmek olan kimse (Türk Dil Kurumu, 2010)

İlköğretim Kademesindeki Öğrenci : İlköğretim kurumlarında eğitim görmekte olan öğrenci (1.- 8. sınıf)

Üstün yetenek : Göreve bağlılık, ortalama üzeri kabiliyet ve yaratıcılık bileşenlerinin birleşimi (Renzulli, 1986)

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçlarının tanıtımı ve verilerin toplanması ile toplanan verilerin çözümlenmesi için kullanılmış olan istatistiksel işlemlerin açıklamalarına yer verilmiştir.

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma tarama modeli niteliğinde betimsel bir çalışmadır. Üstün yetenekli öğrencilerin rehberlik gereksinimleri; bu öğrencilerin ebeveynleri ile bu öğrencilerin devam etmekte oldukları Bilim ve Sanat Merkezlerindeki öğretmenlerinin gereksinimler üzerine belirttikleri görüşler aracılığıyla saptanmaya çalışılmıştır.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini üstün yetenekli olarak tanımlanmış olan öğrencilerin ebeveynleri ile bu öğrencilerin yeteneklerini geliştirmek için hazırlanmış olan Bilim ve Sanat Merkezlerinde görev yapmakta olan öğretmenler oluşturmaktadır.

Araştırmanın katılımcıları, seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden tabakalı amaçsal örnekleme yöntemi (Büyüköztürk ve diğerleri, 2008) kullanılarak belirlenmiştir. Araştırma, Türkiye'nin yedi coğrafi bölgesinin her birinden seçilmiş olan ve öncelikle bilim ve sanat merkezi aktif olarak eğitim vermekte olan ve nüfusu en yoğun olan şehirlerin (İstanbul, Ankara, İzmir, Van, Trabzon, Siirt, Adana) bilim ve sanat merkezlerinde yürütülmüştür.

Araştırmaya 144 üstün yetenekli öğrencinin babası ve 198 üstün yetenekli öğrencinin annesi olmak üzere toplam 342 ebeveyn ve BİLSEM'lerde görev yapmakta olan 100 öğretmen katılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın yayınlamış olduğu Milli Eğitim

İstatistik Kitabı'ndaki 2008-2009 eğitim ve öğretim yılı verilerine göre Bilim ve Sanat Merkezlerine kayıtlı olan toplam öğrenci sayısı 5534 ve bu merkezlerde görev yapmakta olan öğretmen sayısı ise 598'dir (MEB, 2009).

Araştırmaya katılmış olan ebeveyn sayısı 342'dir. Katılımcıların %57,8'ini anneler, %41,9'unu babalar oluşturmaktadır. Ebeveynlerin %2,9'unun yaşları 26 ile 30 yaş arasında, %53,5'inin yaşları 31 ile 40 yaş arasında, %40,7'sinin yaşları 41 ile 50 yaş arasındadır. Ebeveynlerin %2,9'unun yaşları da 51 yaş ve daha fazladır. Araştırmaya katılan tüm ebeveynlerin üstün yetenekli çocuklarının cinsiyetleri de %62,6'sı erkek ve %37,4'ü kız olarak gerçekleşmiştir. Üstün yetenekli öğrencilerin de %86'sı ilköğretim I. kademe seviyesinde, %14'ü de ilköğretim II. kademe seviyesinde öğrenim görmekte olan öğrencilerdir.

Araştırmaya katılmış olan öğretmenlerin sayısı 100'dür. Bu öğretmenlerin 32'si (%32,7) bay ve 66'sı (%67,3) bayandır. Araştırmaya katılan öğretmenlerden ikisi cinsiyet belirtmemiştir.

Çizelge 1.

Katılımcıların Özellikleri- Öğretmenlerin Branşlara Göre Dağılımı (n=100)

Branşlar	n	Katılımcı Yüzdeleri (%)
Fen ve teknoloji öğretmeni	4	4
Görsel sanatlar öğretmeni	2	2
Matematik öğretmeni	10	10
Müzik öğretmeni	12	12
Rehber öğretmen	7	7
Sınıf öğretmeni	14	14
Sosyal bilgiler öğretmeni	4	4
Türkçe öğretmeni	8	8
Yabancı dil öğretmeni	6	6
Diğer (Fizik, Biyoloji vb.)	33	33
Toplam	100	100

Çizelge 1’de araştırmaya katılmış olan öğretmenlerin branşlara göre dağılımı verilmiştir. Bu dağılıma bakıldığında araştırmaya katılmış olan öğretmenlerin %14’ünün sınıf öğretmeni, %10’unun matematik öğretmeni, %4’ünün fen ve teknoloji öğretmeni, %12’sinin müzik öğretmeni, %2’sinin görsel sanatlar öğretmeni, %8’inin Türkçe öğretmeni, %4’ünün sosyal bilgiler öğretmeni, %6’sının yabancı dil öğretmeni ve %7’sinin de rehber öğretmen olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra araştırmaya katılmış olan öğretmenlerin %33’ü de diğer branşlardan (kimya, biyoloj, fizik, vb...) olan öğretmenlerdir. Öğretmenlerin yaşlara göre dağılımına bakıldığında %4’ünün yaşları 25 ve daha azdır. %28’inin yaşlarını 26 ile 30 yaş arasında, %54’ünün yaşları 31 ile 40 yaş arasında, %12’sinin yaşları 41 ile 50 yaş arasındadır. Öğretmenlerin %2’si de 51 ve üzeri yaşadıkları.

Çizelge 2.

Katılımcıların Özellikleri-Öğretmenlerin Öğretmenlik Deneyimleri ve Üstün Yetenekli Öğrencilere Eğitim Verme Deneyimleri

	Öğretmenlik deneyimi		Üstün yetenekli öğrencilerle deneyimi	
Deneyim aralıkları (yıl)	n	%	n	%
0-2	6	6	40	40
3-5	10	10	40	40
6-9	28	28	20	20
10-15	44	44	0	0
16 ve daha fazla	12	12	0	0
Toplam	100	100	100	100

Çizelge 2’ye bakıldığında araştırmaya katılmış olan öğretmenlerden %6’sının 0 ile 2 yıl arasında, %10’unun 3 ile 5 yıl arasında, %28’inin 6 ile 9 yıl arasında, %44’ünün 10 ile 15 yıl arasında ve %12’sinin 16 ve daha fazla yıl öğretmenlik deneyimine sahip oldukları görülmektedir. Yine Çizelge 2’de bu öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilerle olan deneyimlerine bakıldığında tüm öğretmenlerin %40’ının 0 ile 2 yıl arasında, %40’ının 3 ile 5 yıl arasında ve %20’sinin de 6 ile 9 yıl arasında değişmekte

olan öğretmenlik deneyimlerine sahip oldukları görülmektedir. Ayrıca tüm öğretmenlerin eğitim vermiş ya da vermekte olduğu öğrenci seviyelerine bakıldığında da, öğretmenlerin %26,5'inin sadece ilköğretim kademesindeki üstün yetenekli öğrenciler ile çalışmış ve/veya çalışmakta oldukları, %73,5'inin de hem ilköğretim hem de ortaöğretim kademesindeki üstün yetenekli öğrenciler ile çalışmış ve/veya çalışmakta oldukları bilgisine ulaşılmaktadır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada ilköğretim kademesindeki üstün yetenekli öğrencilerin rehberlik gereksinimlerini ebeveynlerin ve öğretmenlerin görüşlerine dayalı olarak belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen “Üstün Yetenekli Öğrenciler İçin Rehberlik Gereksinimleri Belirleme Kontrol Listesi” ÜYÖ-RGBKL (Ek-1 ve Ek-2) kullanılmıştır.

2.3.1. Üstün Yetenekli Öğrenciler İçin Rehberlik Gereksinimleri Belirleme Kontrol Listesi (ÜYÖ-RGBKL)

ÜYÖ-RGBKL iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm katılımcıların kişisel özelliklerini belirlemek amacıyla kullanılmıştır. Bu bölümde katılımcıların; cinsiyetlerine, yaşlarına, mesleki deneyimlerine, üstün yetenekli öğrencilere eğitim verme durumlarına, hakkında görüş belirtilen öğrencilerin eğitim seviyelerine ve öğretmenlerin eğitim vermekte oldukları branşlara yer verilmiştir.

İkinci bölümde ise olası gereksinim konularını ve sorunlarını içeren 48 maddelik bir kontrol listesi yer almaktadır. Kontrol listesinde kullanılmış olan gereksinim konuları ve sorunları seçilirken hem teorik hem de betimsel araştırmalardan faydalanılmıştır. Aynı maddeleri içeren kontrol listesinin hem ebeveyn hem de öğretmen sürümü geliştirilmiştir. Kontrol listesinde rehberlik desteğine ihtiyaç duyulabilecek olan kırk sekiz adet gereksinim yer almıştır. Katılımcılardan, bu gereksinimleri beşli derecelemeğe göre değerlendirmeleri istenmiştir (Şekil 1; Ek-1 ve Ek-2).

1=hiç rehberlik gereksinimi duymuyor
2= az rehberlik gereksinimi duyuyor
3=orta düzeyde rehberlik gereksinimi duyuyor
4=çok rehberlik gereksinimi duyuyor
5=tam rehberlik gereksinimi duyuyor

Şekil 1. Kontrol Listesinde Kullanılmış Olan Beşli Dereceleme

Kontrol listesinin son kısmında da hem ebeveynler hem de öğretmenler için kontrol listesinde yer almayıp da kendilerinin sorun ya da gereksinim konusu olarak gördükleri başlıkları yazıp yine beşli derecelemeye göre değerlendirebilecekleri boş bir kısım bırakılmıştır.

2.3.2. ÜYÖ-RGBKL'nin Geliştirilmesi

2.3.2.1. Kapsamın Geliştirilmesi

Kontrol listesinde yer alması düşünülen gereksinimler, araştırmacı tarafından yapılan alan yazın taramasında hem betimsel hem de teorik araştırmaların bulgularından (Andrews, 1994; Baker, 2004; Barnette, 1989; Colangelo ve diğerleri, 2004; Ford, 1989; Gottfried ve Gottfried, 1996; Gross, 1989; Hebert, 2000; Janos, Fung ve Robinson, 1985; Kaiser ve Berndt, 1985; Kelly ve Cobb, 1991; Moon, Kelly ve Feldhusen, 2004; Myers ve Pace, 1986; O'Connor, 2005; Phillips ve Lindsay, 2006; Renzulli ve Park, 2000; Sabatani, 2002; Schuler, 1997; Tong ve Yewchuk, 1996; Yoo ve Moon, 2006) yola çıkılarak listelenmiş ve belirlenmiştir. Bu gereksinimler belirlenirken teorik ve betimsel araştırma bulgularının yanı sıra; araştırmacının, üstün yeteneklilerin tanılanması ve eğitimi üzerine hazırlanmış ve uygulanmış olan bir okul harici programda grup rehberlik öğretmeni olarak görev almış olmasının getirdiği tecrübelerden de yararlanılmıştır. Ayrıca gereksinim havuzu oluşturulurken üstün yeteneklilerin eğitimi alanında yüksek lisans ve doktora eğitimi almış olan bir üstün yeteneklilerin eğitimi alan uzmanı ve üstün yeteneklilerin eğitimi alanında lisansüstü eğitim almakta olan bir rehber öğretmenin görüşleri de alınmıştır.

Kapsam geçerliğini test etmede kullanılan mantıksal yollardan biri uzman görüşüne başvurmaktır (Büyüköztürk, 2007). Araştırmacı tarafından hazırlanmış olan ve üstün yeteneklilerle ilgili olası gereksinim konularını ve sorunlarını belirtmekte etmekte olan gereksinim maddeleri, üstün yeteneklilerin eğitimi alanında yüksek lisans ve doktora eğitimini tamamlamış olan bir uzmanın ile özel eğitim alanında yüksek lisans ve doktora yapmış olan iki uzmanın görüşlerinden yararlanılarak 48 maddelik bir kontrol listesi haline dönüştürülmüştür.

2.4. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

İlgili kontrol listeleri hazırlandıktan sonra gerekli iznin alınması için Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Üstün Zekâlıların Eğitimi Anabilim Dalı tarafından Milli Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı'na gönderilmiş ve söz konusu bilim ve sanat merkezlerinde uygulanabilmesi için gerekli olan yasal izin alınmıştır (Ek-3). Sonrasında da uygulamanın yapılacağı bilim ve sanat merkezlerinden bu merkezlere devam etmekte olan öğrenci sayıları ile merkezlerde çalışmakta olan öğretmen sayıları alınmıştır. Merkezlerin bildirmiş oldukları sayılar kadar öğretmen ve ebeveyn kontrol listeleri ilgili bilim ve sanat merkezlerine gönderilmiştir. Merkezlere devam etmekte olan öğrenciler aracılığıyla ilgili kontrol listelerinin ebeveynlere ulaştırılması sağlanmıştır. Öğrenciler aracılığıyla ebeveynlere ulaştırılan kontrol listeleri anneler ya da babalar tarafından doldurulmuştur. Programlara devam etmekte olan öğrencilere dağıtılıp ebeveynlerine ulaştırılan ya da merkezlerdeki aile eğitim seminerlerine katılmakta olan ebeveynlere ulaştırılan rehberlik gereksinimleri belirleme kontrol listesinin ebeveyn sürümünün 342 adedi doldurulmuş olarak merkezlere geri dönmüştür. Merkezlerde çalışmakta olan öğretmenlerden de toplam 100 adet form doldurulmuş olarak araştırmacıya geri dönmüştür. Araştırmada kullanılmış olan veriler 15.03.2009 ile 15.06.2009 tarihleri arasında toplanmıştır.

Verilerin analizinde veri türüne göre frekans ve yüzdeler hesaplanmıştır. Analiz işlemlerinde SPSS paket programının 16.0 sürümü kullanılmıştır.

3. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, araştırmada kullanılmış olan kontrol listesi aracılığıyla elde edilen verilerin sonuçları irdelenmiştir. Buna göre ilgili gereksinim konu ve sorunlarına belirtilen görüşlerin frekans ve yüzdeleri alınarak ilköğretim kademesindeki üstün yetenekli öğrencilerin en fazla ve en az desteğe ihtiyaç duydukları gereksinimler belirlenmeye ve yorumlanmaya çalışılmıştır.

Araştırmaya katılan 342 ebeveyn ve 100 öğretmen için elde edilmiş olan veriler, ilköğretim kademesindeki üstün yetenekli öğrenciler için hem akademik gereksinimler hem de sosyo-duygusal gereksinimler başlıkları altında anne, baba ve öğretmen görüşleri olarak ayrı ayrı verilmiştir. Elde edilen veriler sonucunda her bir konu ve sorunun frekans ve yüzdeleri hesaplanmıştır.

3.1. Üstün Yetenekli Öğrencilerin Rehberlik Desteğine İhtiyaç Duydukları Akademik Gereksinimler

Bu bölümde kontrol listesinde yer alan akademik gereksinimlerin anne, baba ve öğretmen görüşlerine göre yapılmış olan derecelendirmelerden elde edilen bulgular sunulmuş ve yorumlanmıştır.

3.1.1. Üstün Yetenekli Öğrencilerin Annelerinin, Üstün Yetenekli Çocukları İçin Belirtmiş Oldukları Akademik Gereksinimler

Araştırmanın bu kısmında, üstün yetenekli öğrencilerin annelerinin görüşlerine dayalı olarak ilköğretim kademesindeki üstün yetenekli öğrencilerin rehberlik desteğine ihtiyaç duyabilecekleri akademik alandaki gereksinimler Çizelge 3'te verilmiştir.

Çizelge 3.

Annelerin Görüşlerine Göre İlköğretim Kademesindeki Üstün Yetenekli Öğrencilerin Akademik Alandaki Rehberlik Gereksinimleri Yüzde ve Frekans Dağılımları (n=198)

Gereksinimler	Dereceler				
	Hiç gereksinim duymuyor (1)	Az gereksinim duyuyor (2)	Orta gereksinim duyuyor (3)	Çok gereksinim duyuyor (4)	Tam gereksinim duyuyor (5)
	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)
Aldığı görevi tamamlamama	128 (64,6)	40 (20,2)	26 (13,1)	2 (1,0)	2 (1,0)
Araştırma yapabilme	102(51,5)	44 (22,2)	38 (19,2)	12 (6,1)	2 (1,0)
Aşırı katılım	114(57,6)	54 (27,3)	26 (13,1)	4 (2,0)	0 (0,0)
Çokbilmişlik	104(52,5)	48 (24,2)	28 (14,1)	10 (5,1)	8 (4,0)
Disiplin Sorunları	144(72,7)	38 (19,2)	10 (5,1)	6 (3,0)	0 (0,0)
Düşük başarı	116 (58,6)	56 (28,3)	12 (6,1)	12 (6,1)	2 (1,0)
Eğitimsel sorunlar	110 (55,6)	50 (25,3)	28 (14,1)	8 (4,0)	2 (1,0)
Geleceğini Planlama	62 (31,3)	52 (26,3)	46 (23,2)	20 (10,1)	18 (9,1)
Grup çalışmalarına etkin olarak katılabilme	150(75,8)	34 (17,2)	6 (3,0)	8 (4,0)	0 (0,0)
İletişim Sorunları	110 (55,6)	54 (27,3)	26 (13,1)	4(2,0)	4 (2,0)
İsteksizlik	88 (44,4)	56 (28,3)	42 (21,2)	2(1,0)	10 (5,1)
Kaygı	102 (51,5)	50 (25,3)	36 (18,2)	8 (4,0)	2 (1,0)
Kendini Çok Yönlü Geliştirebilme	54 (27,3)	72 (36,4)	38 (19,2)	16 (8,1)	18 (9,1)
Kendini İfade Edebilmesi	126 (63,6)	34 (17,2)	26 (13,1)	6 (3,0)	6 (3,0)
Kurallara Karşı Koyma	122(61,6)	46 (23,2)	24(12,1)	6 (3,0)	0 (0,0)
Meslek Seçimi	74 (37,4)	44 (22,2)	50 (25,3)	14 (7,1)	16 (8,1)
Mükemmeliyetçilik	94 (47,5)	58 (29,3)	32 (16,2)	12 (6,1)	2 (1,0)
Okul Seçimi	80 (40,4)	42 (21,2)	50 (2,3)	10 (5,1)	16 (8,1)
Okula Karşı İsteksiz Olma	138 (69,7)	34 (17,2)	22 (11,1)	2 (1,0)	2 (1,0)
Öğretmenlerle Olan İlişkiler	146 (73,7)	36 (18,2)	8 (4,0)	6 (3,0)	2 (1,0)
Yeteneklerinin Farkında Olması	94 (47,5)	52 (26,3)	26 (13,1)	24 (12,1)	2 (1,0)

Çizelge 3'te görüldüğü üzere ilköğretim kademesindeki üstün yetenekli öğrencilerin akademik alandaki gereksinimleri, gereksinim konularına göre alfabetik olarak sıralanmıştır. Beşli dereceleme az, orta, çok ve tam gereksinim duyuyor yönünde belirtilen görüşlerin yüzdelerinin toplamı hesaplanmış ve toplam yüzdelerine göre en yüksek ve en düşük değerleri alan gereksinimler seçilmiştir. Bu değerlere bakıldığında, üstün yetenekli öğrencilerin annelerinin görüşlerine göre bu öğrencilerin rehberlik desteğine en fazla ihtiyaç duydukları akademik alandaki gereksinimlerin başında

kendini çok yönlü geliştirebilme (% 72,7), geleceğini planlama (% 68,7), meslek seçimi (% 62,6), okul seçimi (% 59,6) ve isteksizlik (% 55,6) gereksinimlerinin gelmekte olduğu görülmektedir. Yine annelerin görüşlerine göre bu öğrencilerin rehberlik desteğine en az ihtiyaç duydukları akademik alandaki gereksinimlerin de grup çalışmalarına etkin olarak katılabilme (% 24,2), öğretmenlerle olan ilişkiler (% 26,3), disiplin sorunları (% 27,3), okula karşı isteksiz olma (% 30,3) ve aldığı görevi tamamlamama (% 35,4) olduğu görülmektedir.

Annelerin görüşlerine göre belirlenmiş olan ve rehberlik desteğine en fazla ihtiyaç duyulan akademik alandaki gereksinim konularından “gelecek planlaması gereksinimi” Kelly ve Cobb (1991), Kerr ve Colangelo (1988), Montgomery ve Benbow (1992), Post-Kamer ve Perrone (1983), Yoo ve Moon (2006)’un çalışmalarıyla paralellik göstermektedir. Kendini çok yönlü geliştirebilme gereksinimi de Yoo ve Moon (2006)’un alanyazın kısmında verilmiş olan araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir. İsteksizlik gereksinimi ise alanyazın kısmında motivasyon alt başlığında verilmiş olan çalışmaların tersi yönde bir duruma işaret etmektedir. Okul ve meslek seçimi gereksinimlerinin ön plana çıkmış olması da ortalama öğrencilerde olduğu gibi üstün yetenekli öğrencilerin de bu konularda rehberlik gereksinimi olduğunu göstermektedir. Rehberlik desteğine en az ihtiyaç duyulan akademik alandaki gereksinimlerden okula karşı isteksiz olma gereksinimi de alanyazın kısmında okulu bırakma alt başlığı altında verilmiş olan çalışmalardan Sadowski (1987), Irvine (1987), Robertson (1991), Renzulli ve Park (2000)’ın bulgularının tersi yönde bir durumu işaret etmekte olduğu görülmektedir.

3.1.2. Üstün Yetenekli Öğrencilerin Babalarının, Üstün Yetenekli Çocukları İçin Belirtmiş Oldukları Akademik Gereksinimler

Araştırmanın bu kısmında, üstün yetenekli öğrencilerin babalarının görüşlerine dayalı olarak ilköğretim kademesindeki üstün yetenekli öğrencilerin rehberlik desteğine ihtiyaç duyabilecekleri akademik alandaki gereksinimler Çizelge 4’te verilmiştir.

Çizelge 4.

Babaların Görüşlerine Göre İlköğretim Kademesindeki Üstün Yetenekli Öğrencilerin Akademik Alandaki Rehberlik Gereksinimleri Yüzde ve Frekans Dağılımları (n=144)

Gereksinimler	Dereceler				
	Hiç gereksinim duymuyor (1)	Az gereksinim duymuyor (2)	Orta gereksinim duymuyor (3)	Çok gereksinim duymuyor (4)	Tam gereksinim duymuyor (5)
	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)
Aldığı görevi tamamlamama	74 (51,4)	50 (34,7)	10 (6,9)	6 (4,2)	4 (2,8)
Araştırma yapabilme	52 (36,1)	62 (43,1)	16 (11,1)	10 (6,9)	4 (2,8)
Aşırı katılım	66 (45,8)	50 (34,7)	24 (16,7)	2 (1,4)	2 (1,4)
Çokbilmişlik	66 (45,8)	44 (30,6)	24 (16,7)	8 (5,6)	2 (1,4)
Disiplin Sorunları	90 (62,5)	44 (30,6)	8 (5,6)	2 (1,4)	0 (0,0)
Düşük başarı	58 (40,3)	54 (37,5)	22 (15,3)	8 (5,6)	2 (1,4)
Eğitimsel sorunlar	68 (47,2)	56 (38,9)	14 (9,7)	4 (2,8)	2 (1,4)
Geleceğini Planlama	24 (16,7)	40 (27,8)	42 (29,2)	26(18,1)	12 (8,3)
Grup çalışmalarına etkin olarak katılabilme	92 (63,9)	34 (23,6)	16 (11,1)	2 (1,4)	0 (0,0)
İletişim Sorunları	66 (45,8)	46 (31,9)	12 (8,3)	18(12,5)	2 (1,4)
İsteksizlik	40 (27,8)	62 (43,1)	32 (22,2)	6 (4,2)	4 (2,8)
Kaygı	62 (43,1)	58 (40,3)	16 (11,1)	4 (2,8)	4 (2,8)
Kendini Çok Yönlü Geliştirebilme	30 (20,8)	34 (23,6)	40 (27,8)	26(18,1)	14 (9,7)
Kendini İfade Edebilmesi	72 (50,0)	36 (25,0)	20(13,9)	12 (8,3)	4 (2,8)
Kurallara Karşı Koyma	88 (61,1)	36 (25,0)	18(12,5)	2 (1,4)	0 (0,0)
Meslek Seçimi	26 (18,1)	44 (30,6)	48 (33,3)	14 (9,7)	12 (8,3)
Mükemmeliyetçilik	40 (27,8)	72 (50,0)	24 (16,7)	8 (5,6)	0 (0,0)
Okul Seçimi	42 (29,2)	34 (23,6)	40 (27,8)	16(11,1)	12 (8,3)
Okula Karşı İsteksiz Olma	90 (62,5)	40 (27,8)	8 (5,6)	2 (1,4)	4 (2,8)
Öğretmenlerle Olan İlişkiler	80 (55,6)	42 (29,2)	16(11,1)	2 (1,4)	4 (2,8)
Yeteneklerinin Farkında Olması	52 (36,1)	36 (25,0)	32 (22,2)	20(13,9)	4 (2,8)

Çizelge 4'te görüldüğü gibi ilköğretim kademesindeki üstün yetenekli öğrencilerin akademik alandaki gereksinimleri, gereksinim konularına göre alfabetik olarak sıralanmıştır. Beşli dereceleme az, orta, çok ve tam gereksinim duyuyor yönünde belirtilen görüşlerin yüzdelerinin toplamı hesaplanmış ve toplam yüzdelerine göre en yüksek ve en düşük değerleri alan gereksinimler seçilmiştir. Bu değerlere bakıldığında, üstün yetenekli öğrencilerin babalarının görüşlerine göre bu öğrencilerin rehberlik desteğine en fazla ihtiyaç duydukları akademik alandaki gereksinimlerin başında *geleceğini planlama* (% 83,3), *meslek seçimi* (% 81,9), *kendini çok yönlü geliştirebilme*

(% 79,2), *mükemmeliyetçilik* (% 72,2) ve *isteksizlik* (% 72,2) gereksinimlerinin gelmekte olduğu görülmektedir. Yine babaların görüşlerine göre bu öğrencilerin rehberlik desteğine en az ihtiyaç duydukları akademik alandaki gereksinimlerin de *grup çalışmalarına etkin olarak katılabilme* (% 26,1), *disiplin sorunları* (% 37,5), *okula karşı isteksiz olma* (% 37,5), *kurallara karşı koyma* (% 38,9) ve *öğretmenlerle olan ilişkiler* (% 44,4) olduğu görülmektedir.

Babaların görüşlerine göre belirlenmiş olan ve rehberlik desteğine en fazla ihtiyaç duyulan akademik alandaki gereksinim konularından gelecek planlaması gereksinimi Kelly ve Cobb (1991), Kerr ve Colangelo (1988), Montgomery ve Benbow (1992), Post-Kamer ve Perrone (1983), Yoo ve Moon (2006)'un çalışmalarıyla ve annelerin görüşleriyle paralellik göstermektedir. Kendini çok yönlü geliştirebilme gereksinimi de Yoo ve Moon (2006)'un alanyazın kısmında verilmiş olan araştırma bulgularıyla ve annelerin görüşleriyle paralellik göstermektedir. İsteksizlik gereksinimi ise alanazın kısmında motivasyon alt başlığında verilmiş olan çalışmaların tersi yönde bir duruma işaret etmektedir ve annelerin görüşleri ile paralellik göstermektedir. Meslek seçimi gereksiniminin ön plana çıkmış olması da annelerin görüşleriyle paralellik göstermektedir. Mükemmeliyetçilik gereksinimi ise alanyazında verilmiş olan araştırma bulgularından Schuler (1997) ve Orange (1997)'in çalışmalarıyla paralellik göstermektedir. Rehberlik desteğine en az ihtiyaç duyulan gereksinimlerden okula karşı isteksiz olma gereksiniminin de alanyazın kısmında verilmiş olan araştırma bulgularından Sadowski (1987), Irvine (1987), Robertson (1991), Renzulli ve Park (2000)'in bulgularının tersi yönde bir durumu işaret etmekte olduğu görülmektedir. Babaların ve annelerin görüşlerine göre rehberlik desteğine en az ihtiyaç duyulan gereksinimler genel olarak paralellik göstermektedir.

3.1.3. Bilim ve Sanat Merkezlerinde Görev Yapan Öğretmenlerin, Üstün Yetenekli Öğrenciler İçin Belirtmiş Oldukları Akademik Gereksinimler

Araştırmanın bu kısmında, üstün yetenekli öğrencilerin öğretmenlerinin görüşlerine dayalı olarak ilköğretim kademesindeki üstün yetenekli öğrencilerin rehberlik desteğine ihtiyaç duyabilecekleri akademik alandaki gereksinimler Çizelge 5'te verilmiştir.

Çizelge 5.

Öğretmenlerin Görüşlerine Göre İlköğretim Seviyesindeki Üstün Yetenekli Öğrencilerin Akademik Alandaki Rehberlik Gereksinimleri Yüzde ve Frekans Dağılımları (n=100)

Gereksinimler	Dereceler				
	Hiç gereksinim duymuyor (1)	Az gereksinim duymuyor (2)	Orta gereksinim duymuyor (3)	Çok gereksinim duymuyor (4)	Tam gereksinim duymuyor (5)
	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)
Aldığı görevi tamamlamama	14(14,0)	20(20,0)	28(28,0)	18(18,0)	20(20,0)
Araştırma yapabilme	12(12,0)	22(22,0)	14(14,0)	30(30,0)	22(22,0)
Aşırı katılım	10 (10,0)	22(22,0)	18(18,0)	34 (34,0)	16(16,0)
Çokbilmişlik	18(18,0)	14(14,0)	12(12,0)	28(28,0)	28(28,0)
Disiplin Sorunları	10 (10,0)	34 (34,0)	20(20,0)	24(24,0)	12(12,0)
Düşük başarı	16(16,0)	30 (30,0)	22 (22,0)	8 (8,0)	24(24,0)
Eğitimsel sorunlar	10 (10,0)	28(28,0)	8 (8,0)	24(24,0)	30(30,0)
Geleceğini Planlama	6 (6,0)	26 (26,0)	22 (22,0)	32(32,0)	14(14,0)
Grup çalışmalarına etkin olarak katılabilme	2 (2,0)	30(30,0)	26(26,0)	12(12,0)	30(30,0)
İletişim Sorunları	6 (6,0)	26(26,0)	20(20,0)	18(18,0)	30(30,0)
İsteksizlik	2 (2,0)	30(30,0)	26(26,0)	12(12,0)	30(30,0)
Kaygı	4 (4,0)	40(40,0)	14(14,0)	12(12,0)	30(30,0)
Kendini Çok Yönlü Geliştirebilme	2 (2,0)	22 (22,0)	24 (24,0)	36(36,0)	16(16,0)
Kendini İfade Edebilmesi	2 (2,0)	28 (28,0)	30(30,0)	16(16,0)	24(24,0)
Kurallara Karşı Koyma	14(14,0)	26(26,0)	26(26,0)	22(22,0)	12(12,0)
Meslek Seçimi	10 (10,0)	34 (34,0)	22 (22,0)	18(18,0)	16(16,0)
Mükemmeliyetçilik	4 (4,0)	24(24,0)	8 (8,0)	32(32,0)	32(32,0)
Okul Seçimi	12 (12,0)	32(32,0)	18 (18,0)	18(18,0)	20(20,0)
Okula Karşı İsteksiz Olma	6 (6,0)	40(40,0)	16(16,0)	12(12,0)	26(26,0)
Öğretmenlerle Olan İlişkiler	8 (8,0)	26 (26,0)	24 (24,0)	24(24,0)	18(18,0)
Yeteneklerinin Farkında Olması	0 (0,0)	22 (22,0)	20(20,0)	26(26,0)	32(32,0)

Çizelge 5'te görüldüğü gibi ilköğretim kademesindeki üstün yetenekli öğrencilerin akademik alandaki gereksinimleri, gereksinim konularına göre alfabetik olarak sıralanmıştır. Beşli derecelere az, orta, çok ve tam gereksinim duyuyor yönünde belirtilen görüşlerin yüzdelerinin toplamı hesaplanmış ve toplam yüzdelerine göre en yüksek ve en düşük değerleri alan gereksinimler seçilmiştir. Bu değerlere bakıldığında, üstün yetenekli öğrencilerin öğretmenlerinin görüşlerine göre bu öğrencilerin rehberlik desteğine en fazla ihtiyaç duydukları akademik alandaki gereksinimlerin başında

yeteneklerinin farkında olması (% 100), grup çalışmalarına etkin olarak katılabilme (% 98), kendini ifade edebilmesi (% 98), kendini çok yönlü geliştirebilme (% 98) ve isteksizlik (% 98) gereksinimlerinin gelmekte olduğu görülmektedir. Öğretmen görüşlerine göre gereksinimlerin yüzdelerinin yüksek olması nedeniyle, rehberlik desteğine en az ihtiyaç duyulan akademik alandaki gereksinimler hakkında bir yorum yapılması oldukça zor görünmektedir.

Öğretmenlerin görüşlerine göre rehberlik desteğine en fazla ihtiyaç duyulan akademik alandaki gereksinimlerden kendini çok yönlü geliştirebilme gereksinimi, Yoo ve Moon (2006)'un araştırma bulgularıyla ve hem annelerin hem de babaların görüşleri ile paralellik göstermektedir. İsteksizlik gereksinimi ise alanyazın kısmında verilmiş olan çalışmaların tersi yönde bir duruma işaret etmektedir ve hem annelerin hem de babaların görüşleri ile paralellik göstermektedir. Kendini ifade edebilme gereksinimin ön plana çıkmış olması da farklı bir bulgu olarak değerlendirilebilir. Ancak araştırmacının görüşü, öğretmenlerin gereksinimler hakkındaki görüşlerini genel olarak belirtmiş olmaları nedeniyle öğretmen görüşlerine dayalı olarak bir genellemenin yapılmasının sağlıklı olmadığı yönündedir.

3.2. Üstün Yetenekli Öğrencilerin Rehberlik Desteğine İhtiyaç Duydukları Sosyo-Duygusal Gereksinimler

Bu bölümde kontrol listesinde yer alan sosyo-duygusal gereksinimlerin anne, baba ve öğretmen görüşlerine göre ayrı ayrı yapılmış olan derecelendirmelerinden elde edilen bulgular sunulmuştur.

3.2.1. Üstün Yetenekli Öğrencilerin Annelerinin, Üstün Yetenekli Çocukları İçin Belirtmiş Oldukları Sosyo-Duygusal Gereksinimler

Araştırmanın bu kısmında, üstün yetenekli öğrencilerin annelerinin görüşlerine dayalı olarak ilköğretim kademesindeki üstün yetenekli öğrencilerin rehberlik desteğine ihtiyaç duyabilecekleri sosyo-duygusal alandaki gereksinimler Çizelge 6'da verilmiştir.

Çizelge 6.

Annelerin Görüşlerine Göre İlköğretim Kademesindeki Üstün Yetenekli Öğrencilerin Sosyo-Duygusal Alandaki Rehberlik Gereksinimleri Yüzde ve Frekans Dağılımları (n=198)

Gereksinimler	Dereceler				
	Hiç gereksinim duymuyor (1)	Az gereksinim duymuyor (2)	Orta gereksinim duymuyor (3)	Çok gereksinim duymuyor (4)	Tam gereksinim duymuyor (5)
	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)
Aile İlişkileri	110 (55,6)	52 (26,3)	26 (13,1)	6 (3,0)	4 (2,0)
Alınganlık	60 (30,3)	74 (37,4)	38 (19,2)	18 (9,1)	8 (4,0)
Anne-Babanın ayrı olmasının etkileri	110 (55,6)	52 (26,3)	22 (11,1)	10 (5,1)	4 (2,0)
Arkadaş Seçimi	112 (56,6)	46 (23,2)	28 (14,1)	8 (4,0)	4 (2,0)
Arkadaşlarıyla Olan İlişkileri	118 (59,6)	42 (21,2)	22 (11,1)	10 (5,1)	6 (3,0)
Aşırı Duyarlılık	68 (34,3)	70 (35,4)	42 (21,2)	14 (7,1)	4 (2,0)
Aşırı Duygusalılık	46 (23,2)	84 (23,2)	42 (21,2)	14 (7,1)	12 (6,1)
Boş Zamanlarını Etkili Bir Biçimde Kullanabilme	66 (33,3)	66 (33,3)	38 (19,2)	16 (8,1)	12 (6,1)
Can Sıkıntısı	74 (37,4)	60 (30,3)	46 (23,2)	6 (3,0)	12 (6,1)
Depresyon	116(58,6)	48 (24,2)	26 (13,1)	4 (2,0)	4 (2,0)
Ekonomik sorunlar	132 (66,7)	38 (19,2)	16 (8,1)	8 (4,0)	4 (2,0)
Empati Kurma	102(51,5)	48 (24,2)	28 (14,1)	10 (5,1)	10 (5,1)
Ergenlik Sorunları	106(53,5)	30 (15,2)	54 (27,3)	4 (2,0)	0 (0,0)
Farklı olma hissi	108(54,5)	50 (25,3)	34 (17,2)	6 (3,0)	0 (0,0)
İçe Dönüklük	116(58,6)	52 (26,3)	24(12,1)	2 (1,0)	4 (2,0)
İnatçılık	62 (31,3)	68 (34,3)	40 (20,2)	14 (7,1)	14 (7,1)
İntihar Etme Düşüncesi	174(87,9)	6 (3,0)	16 (8,1)	2 (1,0)	0 (0,0)
Kendine Aşırı Güvenmesi	110(55,6)	44 (22,2)	28 (14,1)	4 (2,0)	12 (6,1)
Kendine güvenmemesi	122 (61,6)	46 (23,2)	22 (11,1)	6 (3,0)	2 (1,0)
Kendine olan saygısının düşük olması	144(72,7)	24(12,1)	24(12,1)	4 (2,0)	2 (1,0)
Madde bağımlılığı	168(84,8)	2 (1,0)	28 (14,1)	0 (0,0)	0 (0,0)
Olaylara karşı duyarsız kalması	134 (67,7)	32 (16,2)	24 (12,1)	4 (2,0)	4 (2,0)
Öfke Kontrolü	74 (37,4)	50 (25,3)	42 (21,2)	16 (8,1)	16 (8,1)
Sosyalleşme	116 (58,6)	52 (26,3)	22 (11,1)	4 (2,0)	4 (2,0)
Unutkanlık	82 (41,4)	62 (31,3)	36 (18,2)	10 (5,1)	8 (4,0)
Yalnız Kalmaktan Korkma	128(64,6)	30 (15,2)	30 (15,2)	4 (2,0)	6 (3,0)
Yalnızlık	128(64,6)	36 (18,2)	18 (9,1)	8 (4,0)	8 (4,0)

Çizelge 6’da görüldüğü üzere ilköğretim kademesindeki üstün yetenekli öğrencilerin sosyo-duygusal alandaki gereksinimleri, gereksinim konularına göre alfabetik olarak sıralanmıştır. Beşli dereceleme az, orta, çok ve tam gereksinim duyuyor yönünde belirtilen görüşlerin yüzdelerinin toplamı hesaplanmış ve toplam yüzdelere göre en yüksek ve en düşük değerleri alan gereksinimler seçilmiştir. Bu değerlere bakıldığında, üstün yetenekli öğrencilerin annelerinin görüşlerine göre bu öğrencilerin rehberlik

desteğine en fazla ihtiyaç duydukları sosyo-duygusal alandaki gereksinimlerin başında *aşırı duygusallık* (% 76,8), *alınganlık* (% 69,7), *inatçılık* (% 68,7), *boş zamanlarını etkili bir biçimde kullanma* (% 66,7) ve *aşırı duyarlılık* (% 65,7) gereksinimlerinin gelmekte olduğu görülmektedir. Yine annelerin görüşlerine göre bu öğrencilerin rehberlik desteğine en az ihtiyaç duydukları sosyo-duygusal alandaki gereksinimlerin de *intihar etme düşüncesi* (% 12,1), *madde bağımlılığı* (% 15,2), *olaylara karşı duyarsız kalma* (% 32,3), *ekonomik sorunlar* (% 33,3) ve *yalnız kalmaktan korkma ile yalnızlık* (% 35,4) olduğu görülmektedir.

Annelerin görüşlerine göre belirlenmiş olan ve rehberlik desteğine en fazla ihtiyaç duyulan sosyo-duygusal alandaki gereksinim konularından aşırı duygusallık ve aşırı duyarlılık gereksinimleri alanyazın kısmında verilmiş olan Sabatani (2002), Roeper (1982), Lehman ve Erdwins (1982), Lovecky (1992), Mendaglio (1995), Piechowski (1991), Clark (1983)'ın çalışmalarıyla paralellik göstermektedir. Boş zamanlarını etkili bir biçimde kullanabilme gereksinimi de teorik olarak Terman (1925) ve Freeman (1979)'ın görüşleri ile örtüşmektedir. Alınganlık ve inatçılık gereksinimlerinin ön plana çıkmış olmaları da farklı bir bulgu olarak değerlendirilebilir. En az rehberlik desteğine ihtiyaç duyulan sosyo-duygusal gereksinimlerden intihar etme düşüncesi sorunu Lajoie ve Shore (1981), Baker (2004), Yoo ve Moon (2006)'un ve madde bağımlılığı sorunu da Andrews (1994), Yoo ve Moon (2006)'un alanyazında verilmiş olan araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir. Bunun yanısıra annelerin görüşlerine göre üstün yetenekli öğrencilerin; yalnızlık, duyarsızlık ve ekonomik sorunlar gibi gereksinimler açısından rehberlik desteğine olan ihtiyaçlarının çok düşük olduğu düşünülebilir.

3.2.2. Üstün Yetenekli Öğrencilerin Babalarının, Üstün Yetenekli Çocukları İçin Belirtmiş Oldukları Sosyo-Duygusal Gereksinimler

Araştırmanın bu kısmında, üstün yetenekli öğrencilerin babalarının görüşlerine dayalı olarak ilköğretim kademesindeki üstün yetenekli öğrencilerin rehberlik desteğine ihtiyaç duyabilecekleri sosyo-duygusal alandaki gereksinimler Çizelge 7'de verilmiştir.

Çizelge 7.

Babaların Görüşlerine Göre İlköğretim Kademesindeki Üstün Yetenekli Öğrencilerin Sosyo-Duygusal Alandaki Rehberlik Gereksinimleri Yüzde ve Frekans Dağılımları (n=144)

Gereksinimler	Dereceler				
	Hiç gereksinim duymuyor (1)	Az gereksinim duymuyor (2)	Orta gereksinim duymuyor (3)	Çok gereksinim duymuyor (4)	Tam gereksinim duymuyor (5)
	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)
Aile İlişkileri	74 (51,4)	46 (31,9)	14 (9,7)	4 (2,8)	6 (4,2)
Alınganlık	26 (18,1)	64 (44,4)	32 (22,2)	14 (9,7)	8 (5,6)
Anne-Babanın ayrı olmasının etkileri	98 (68,1)	20 (13,9)	20 (13,9)	2 (1,4)	4 (2,8)
Arkadaş Seçimi	66 (45,8)	44 (30,6)	12 (8,3)	18(12,5)	4 (2,8)
Arkadaşlarıyla Olan İlişkileri	68 (47,2)	38 (26,4)	18 (12,5)	14 (9,7)	6 (4,2)
Aşırı Duyarlılık	38 (26,4)	60 (41,7)	28 (19,4)	12 (8,3)	6 (4,2)
Aşırı Duygusalılık	38 (26,4)	50 (34,7)	22 (15,3)	28 (19,4)	6 (4,2)
Boş Zamanlarını Etkili Bir Biçimde Kullanabilme	22 (15,3)	68 (47,2)	30 (20,8)	16 (11,1)	8 (5,6)
Can Sıkıntısı	42 (29,2)	68 (47,2)	20(13,9)	8 (5,6)	6 (4,2)
Depresyon	84 (58,3)	46 (31,9)	12 (8,3)	0 (0,0)	2 (1,4)
Ekonomik sorunlar	106 (73,6)	24 (16,7)	10 (6,9)	4 (2,8)	0 (0,0)
Empati Kurma	68 (47,2)	44 (30,6)	30 (20,8)	2 (1,4)	0 (0,0)
Ergenlik Sorunları	76 (52,8)	28 (19,4)	28 (19,4)	6 (4,2)	6 (4,2)
Farklı olma hissi	68 (47,2)	50 (34,7)	22 (15,3)	4 (2,8)	0 (0,0)
İçe Dönüklük	64 (44,4)	52 (36,1)	14 (9,7)	12 (8,3)	2 (1,4)
İnatçılık	38 (26,4)	52 (36,1)	32 (22,2)	12 (8,3)	10 (6,9)
İntihar Etme Düşüncesi	122(84,7)	6 (4,2)	16 (11,1)	0 (0,0)	0 (0,0)
Kendine Aşırı Güvenmesi	52 (36,1)	68 (47,2)	20(13,9)	2 (1,4)	2 (1,4)
Kendine güvenmemesi	72 (50,0)	46 (31,9)	14 (9,7)	8 (5,6)	4 (2,8)
Kendine olan saygısının düşük olması	102(70,8)	30 (20,8)	12 (8,3)	0 (0,0)	0 (0,0)
Madde bağımlılığı	126(87,5)	4 (2,8)	12 (8,3)	0 (0,0)	2 (1,4)
Olaylara karşı duyarsız kalması	76 (52,8)	46 (31,9)	14 (9,7)	4 (2,8)	4 (2,8)
Öfke Kontrolü	42 (29,2)	60 (41,7)	22 (15,3)	18(12,5)	2 (1,4)
Sosyalleşme	60 (41,7)	50 (34,7)	18 (12,5)	12 (8,3)	4 (2,8)
Unutkanlık	36 (25,0)	64 (44,4)	22 (15,3)	12 (8,3)	10 (6,9)
Yalnız Kalmaktan Korkma	66 (45,8)	44 (30,6)	22 (15,3)	6 (4,2)	6 (4,2)
Yalnızlık	68 (47,2)	52 (36,1)	16 (11,1)	4 (2,8)	4 (2,8)

Çizelge 7’de görüldüğü üzere ilköğretim kademesindeki üstün yetenekli öğrencilerin sosyo-duygusal alandaki gereksinimleri, gereksinim konularına göre alfabetik olarak sıralanmıştır. Beşli dereceleme az, orta, çok ve tam gereksinim duyuyor yönünde belirtilen görüşlerin yüzdelerinin toplamı hesaplanmış ve toplam yüzdelere göre en yüksek ve en düşük değerleri alan gereksinimler seçilmiştir. Bu değerlere bakıldığında, üstün yetenekli öğrencilerin babalarının görüşlerine göre bu öğrencilerin en fazla rehberlik desteğine ihtiyaç duydukları sosyo-duygusal alandaki gereksinimlerin başında

boş zamanlarını etkili bir biçimde kullanma (% 84,7), *alınganlık* (% 81,9), *unutkanlık* (% 75) ve aynı yüzdeleri almış olan *aşırı duygusallık* (% 73,6), *inatçılık* (% 73,6), *aşırı duyarlılık* (% 73,6) gereksinimlerinin gelmekte olduğu görülmektedir. Yine babaların görüşlerine göre bu öğrencilerin en az rehberlik desteğine ihtiyaç duydukları sosyo-duygusal alandaki gereksinimlerin de *madde bağımlılığı* (% 12,5), *intihar etme düşüncesi* (% 15,3), *ekonomik sorunlar* (% 26,4), *kendine olan saygısının düşük olması* (% 29,2), ve *anne-babanın ayrı olmasının etkileri* (% 31,9) olduğu görülmektedir.

Babaların görüşlerine göre belirlenmiş olan ve rehberlik desteğine en fazla ihtiyaç duyulan sosyo-duygusal alandaki gereksinim konularından aşırı duygusallık ve aşırı duyarlılık gereksinimleri alanyazın kısmında verilmiş olan Sabatani (2002), Roeper (1982), Lehman ve Erdwins (1982), Lovecky (1992), Mendaglio (1995), Piechowski (1991), Clark (1983)'ın çalışmalarıyla ve annelerin görüşleriyle paralellik göstermektedir. Boş zamanlarını etkili bir biçimde kullanabilme gereksinimi hem annelerin görüşleri ile hem de teorik olarak Terman (1925) ve Freeman (1979)'ın görüşleri ve annelerin görüşleri ile örtüşmektedir. Alınganlık ve unutkanlık gereksinimlerinin ön plana çıkmış olmaları da farklı bir bulgu olarak değerlendirilebilir. En az rehberlik desteğine ihtiyaç duyulan sosyo-duygusal alandaki gereksinimlerden intihar etme düşüncesi sorunu Lajoie ve Shore (1981), Baker (2004), Yoo ve Moon (2006)'un ve madde bağımlılığı sorunu da Andrews (1994), Yoo ve Moon (2006)'un alanyazında verilmiş olan araştırma bulgularıyla ve annelerin görüşleriyle paralellik göstermektedir. Bunun yanısıra babaların görüşlerine göre üstün yetenekli öğrencilerin; kendine olan saygısının düşük olması, anne-babanın ayrı olmasının etkileri ve ekonomik sorunlar gibi gereksinimler açısından rehberlik desteğine olan ihtiyaçlarının çok düşük olduğu düşünülebilir.

3.2.3. Bilim ve Sanat Merkezlerinde Görev Yapan Öğretmenlerin, Üstün Yetenekli Öğrenciler İçin Belirtmiş Oldukları Sosyo-Duygusal Gereksinimler

Araştırmanın bu kısmında, üstün yetenekli öğrencilerin öğretmenlerin görüşlerine dayalı olarak ilköğretim kademesindeki üstün yetenekli öğrencilerin rehberlik desteğine ihtiyaç duyabilecekleri sosyo-duygusal alandaki gereksinimler Çizelge 8'de verilmiştir.

Çizelge 8.

*Öğretmenlerin Görüşlerine Göre İlköğretim Kademesindeki Üstün Yetenekli
Öğrencilerin Sosyo-Duygusal Alandaki Rehberlik Gereksinimleri Yüzde ve Frekans
Dağılımları (n=100)*

Gereksinimler	Dereceler				
	Hiç gereksinim duymuyor (1)	Az gereksinim duymuyor (2)	Orta gereksinim duymuyor (3)	Çok gereksinim duymuyor (4)	Tam gereksinim duymuyor (5)
	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)
Aile İlişkileri	6 (6,0)	28 (28,0)	28 (28,0)	24(24,0)	14(14,0)
Alınganlık	8 (8,0)	30(30,0)	20(20,0)	20(20,0)	22(22,0)
Anne-Babanın ayrı olmasının etkileri	12(12,0)	30(30,0)	16(16,0)	22(22,0)	20(20,0)
Arkadaş Seçimi	8 (8,0)	30 (30,0)	26(26,0)	20(20,0)	16(16,0)
Arkadaşlarıyla Olan İlişkileri	8 (8,0)	26(26,0)	20(20,0)	30(30,0)	16(16,0)
Aşırı Duyarlılık	12(12,0)	20(20,0)	28(28,0)	20(20,0)	20(20,0)
Aşırı Duygusalılık	10 (10,0)	26(26,0)	26(26,0)	14(14,0)	24(24,0)
Boş Zamanlarını Etkili Bir Biçimde Kullanabilme	6 (6,0)	24(24,0)	32(32,0)	20(20,0)	18(18,0)
Can Sıkıntısı	8 (8,0)	26(26,0)	26(26,0)	24(24,0)	16(16,0)
Depresyon	12(12,0)	28(28,0)	20(20,0)	20(20,0)	20(20,0)
Ekonomik sorunlar	14(14,0)	34 (34,0)	20(20,0)	18(18,0)	14(14,0)
Empati Kurma	4 (4,0)	30(30,0)	18(18,0)	24(24,0)	24(24,0)
Ergenlik Sorunları	10 (10,0)	28(28,0)	22(22,0)	26(26,0)	14(14,0)
Farklı olma hissi	10 (10,0)	28(28,0)	8 (8,0)	26(26,0)	28(28,0)
İçe Dönüklük	8 (8,0)	32(32,0)	30(30,0)	10 (10,0)	20(20,0)
İnatçılık	0 (0,0)	34 (34,0)	26(26,0)	26(26,0)	14(14,0)
İntihar Etme Düşüncesi	38(38,0)	26(26,0)	14(14,0)	8 (8,0)	14(14,0)
Kendine Aşırı Güvenmesi	12(12,0)	22(22,0)	20(20,0)	28(28,0)	18(18,0)
Kendine güvenmemesi	6 (6,0)	36(36,0)	28 (28,0)	12(12,0)	18(18,0)
Kendine olan saygısının düşük olması	24(24,0)	30(30,0)	16(16,0)	12(12,0)	18(18,0)
Madde bağımlılığı	42(42,0)	22(22,0)	12(12,0)	6 (6,0)	18(18,0)
Olaylara karşı duyarsız kalması	16(16,0)	28 (28,0)	22(22,0)	16(16,0)	18(18,0)
Öfke Kontrolü	12(12,0)	26(26,0)	12(12,0)	28(28,0)	22(22,0)
Sosyalleşme	2 (2,0)	28 (28,0)	16(16,0)	28(28,0)	26(26,0)
Unutkanlık	16(16,0)	30(30,0)	10 (10,0)	20(20,0)	24(24,0)
Yalnız Kalmaktan Korkma	10 (10,0)	34 (34,0)	30(30,0)	14(14,0)	12(12,0)
Yalnızlık	12(12,0)	28(28,0)	22(22,0)	18(18,0)	20(20,0)

Çizelge 8’de görüldüğü üzere ilköğretim kademesindeki üstün yetenekli öğrencilerin sosyo-duygusal alandaki gereksinimleri, gereksinim konularına göre alfabetik olarak sıralanmıştır. Beşli dereceleme az, orta, çok ve tam gereksinim duyuyor yönünde belirtilen görüşlerin yüzdelerinin toplamı hesaplanmış ve toplam yüzdelere göre en yüksek ve en düşük değerleri alan gereksinimler seçilmiştir. Bu değerlere bakıldığında, üstün yetenekli öğrencilerin öğretmenlerinin görüşlerine göre bu öğrencilerin rehberlik

desteğine en fazla ihtiyaç duydukları sosyo-duygusal alandaki gereksinimlerin başında *inatçılık* (% 100), *sosyalleşme* (% 98), *empati kurma* (% 96), ve aynı yüzdeleri almış olan *kendine güvenmemesi* (% 94), *aile ilişkileri* (% 94), *boş zamanlarını etkili bir biçimde kullanabilme* (% 94) gereksinimlerinin gelmekte olduğu görülmektedir. Öğretmen görüşlerine göre gereksinimlerin yüzdelerinin yüksek olması nedeniyle, en az rehberlik desteğine ihtiyaç duyulan sosyo-duygusal alandaki gereksinimler hakkında bir yorum yapılması oldukça zor görünmektedir. Ancak yine aynı bakış açısıyla en düşük yüzdeleri alan gereksinimlerin rehberlik desteğine en az ihtiyaç duyulacak olan sosyo-duygusal gereksinimler oldukları düşünülebilir.

Öğretmenlerin görüşlerine göre belirlenmiş olan ve rehberlik desteğine en fazla ihtiyaç duyulan sosyo-duygusal alandaki gereksinim konularından aile ilişkileri sorunu Bain ve Bell (2004) ve sosyalleşme sorunu da Betts (1986), Levine ve Tucker (1986), Mallis (1983), Myers ve Pace (1986), Webb, Mecjsroth ve Tolan (1982)'ın alanyazın kısmında verilmiş olan çalışmalarıyla paralellik göstermektedir. Boş zamanlarını etkili bir biçimde kullanabilme gereksinimi hem ebeveynlerin görüşleri ile hem de teorik olarak Terman (1925) ve Freeman (1979)'ın görüşleri ile örtüşmektedir. Empati kurma ve kendine güvenmemesi gereksinimlerinin ön plana çıkmış olmaları da farklı bir bulgu olarak değerlendirilebilir. İnatçılık gereksiniminin de ebeveynlerin görüşleriyle örtüşmekte olduğu görülmektedir. Ancak araştırmacının görüşü, öğretmenlerin gereksinimler hakkındaki görüşlerini genel olarak belirtmiş olmaları nedeniyle öğretmen görüşlerine dayalı olarak bir genellemenin yapılmasının sağlıklı olmadığı yönündedir.

Bütün bu bulgulardan hareketle anne, baba ve öğretmenlerin, ilköğretim kademesindeki üstün yetenekli öğrencilerin rehberlik gereksinimleri konusunda en fazla ortak görüş belirttikleri konular ve sorunlar şunlardır: “*gelecek planlaması*”, “*kendini çok yönlü geliştirebilme*”, “*isteksizlik*”, “*meslek seçimi*”, “*okul seçimi*”, “*mükemmeliyetçilik*”, “*aşırı duygusallık*”, “*aşırı duyarlılık*”, “*boş zamanlarını etkili bir biçimde kullanabilme*”, “*unutkanlık*” ve “*alınganlık*”.

4. SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde, elde edilen bulgular doğrultusunda ulaşılmış olan sonuçlara yer verilmiştir. Ayrıca uygulamaya yönelik olarak ve ileride yapılacak olan araştırmalar için bir takım önerilere değinilmiştir.

4.1. Sonuç

Araştırmanın bulgular ve yorum kısmında da ortaya koyulduğu üzere ebeveyn ve öğretmen görüşlerine göre üstün yetenekli öğrencilerin rehberlik desteğine en fazla ihtiyaç duydukları akademik gereksinimler; *kendini çok yönlü geliştirebilme, geleceğini planlama, meslek seçimi, okul seçimi, isteksizlik, mükemmeliyetçilik, yeteneklerinin farkında olması ve kendini ifade edebilme* gereksinimleridir. Rehberlik desteğine en az ihtiyaç duyulan akademik gereksinimler ise; grup çalışmalarına etkin olarak katılabilme, öğretmenlerle olan ilişkiler, disiplin sorunları, okula karşı isteksiz olma ve aldığı görevi tamamlamama ve kurallara karşı koyma gereksinimleridir.

Yine ebeveyn ve öğretmen görüşlerine göre üstün yetenekli öğrencilerin rehberlik desteğine en fazla ihtiyaç duydukları soyo-duygusal gereksinimler; *aşırı duygusallık, alınganlık, inatçılık, boş zamanlarını etkili bir biçimde kullanma, aşırı duyarlılık, unutkanlık, sosyalleşme, empati kurma, kendine güvenmemesi ve aile ilişkileri* gereksinimleridir. Rehberlik desteğine en az ihtiyaç duyulan sosyo-duygusal gereksinimler ise; intihar etme düşüncesi, madde bağımlılığı, olaylara karşı duyarsız kalma, ekonomik sorunlar, yalnız kalmaktan korkma, yalnızlık, kendine olan saygısının düşük olması ve anne-babanın ayrı olmasının etkileri gereksinimleridir.

Anne ve babaların gereksinimler hakkındaki görüşleri çoğunlukla kendi aralarında ve daha önce yapılmış olan araştırmalarla paralellik göstermiştir. Anne ve babaların

görüşleri arasında benzerlik gösteren gereksinim konu ve sorunları şunlardır: kendini çok yönlü geliştirebilme, geleceğini planlama, meslek seçimi, istesizlik, boş zamanlarını etkili bir biçimde kullanabilme, aşırı duygusallık, aşırı duyarlılık, inatçılık ve alınganlık. Öğretmen görüşleri ise yüksek yüzde ve frekans almalarından dolayı anne ve babaların görüşlerinden genel olarak farklılık göstermiştir. Bunun yanısıra; boş zamanlarını etkili bir biçimde kullanabilme, inatçılık, isteksizlik ve kendini çok yönlü geliştirebilme gereksinimlerinin anne ve babaların görüşleriyle paralellik göstermiş olduğu da görülmektedir.

Öğretmenlerin gereksinimler konusunda belirtmiş oldukları görüşlerden elde edilen yüzdeler arasındaki farkın ebeveynlerin görüşlerinden elde edilen yüzdeler arasındaki farktan daha düşük olması göze çarpan bir bulgudur. Araştırmacının görüşüne göre bu durumun nedeni öğretmenlerden gereksinimler konusunda derecelendirme yaparken üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi konusunda var olan deneyimlerine dayalı olarak genellemeler yapmalarının istenmiş olmasıdır. Daha basit bir ifadeyle ebeveynler bireysel olarak kendi üstün yetenekli çocuğunun gereksinimlerini düşünüp değerlendirme yaparlarken, öğretmenler genel olarak üstün yetenekli öğrencilerin gereksinimlerini düşünüp değerlendirme yapmışlardır. Ayrıca öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencileri tanıyabilme boyutundan bakıldığında da öğretmen görüşlerine göre yüksek yüzdeler alan gereksinimlerin sayısal olarak daha fazla çıkmış olması, öğretmenlerin bu öğrencilerin gereksinimleri ile tanışabilmeleri konusunda bazı yetersizliklerinin olduğunu düşündürebilmektedir.

Araştırmanın alan yazın kısmında ele alındığı üzere Kaskaloğlu (2007)'nin okulu bırakan üstün yetenekli öğrencilerin okulu bırakma nedenleri arasında ortaya çıkarmış olduğu motivasyon eksikliği, sosyal ve duygusal sorunlar, aile içi sorunlar ve yetersiz akademik destek gibi gerekçelerin; bu araştırmanın sonuçlarında ortaya çıkmış olan bazı gereksinimlerle benzerlik göstermekte olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, Kaskaloğlu'nun ve bu araştırmanın ortaya çıkarmış olduğu konularda ve sorunlarda üstün yetenekli öğrencilere yeterli desteğin verilmemesinin, bu öğrencileri okullarını bırakmaya kadar götürebileceği düşünülebilir.

Sonuç olarak araştırmanın bulgularından elde edilen bilgilere göre üstün yetenekli öğrencilerin yukarıda ve bulgular kısmında belirtilmiş olan akademik ve sosyo-duygusal konularda ve sorunlarda rehberlik desteğine ihtiyaç duydukları ortaya çıkmaktadır. Bu öğrencilere bu konularda gerekli uzman desteğinin verilmesi, onların gelişimlerini olumlu yönde etkileyebilir.

4.2. Öneriler

Bu bölümde de araştırma bulgularından ve sonuçlarından elde edilen çıkarımlardan yola çıkarak uygulamaya yönelik olarak ve ileride yapılacak olan araştırmalar için faydalı olabilecek bazı önerilerde bulunulmuştur.

4.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

- Araştırmanın bulgularından elde edilmiş olan gereksinim konuları ve sorunlarını kapsayan rehberlik etkinlikleri ve/veya programları tasarımlanabilir.
- Rehberlik servisleri, bu araştırmada kullanılmış olan kontrol listesi veya benzeri araçlarla üstün yetenekli öğrencilerin gereksinimlerini tespit edebilirler ve kurumlarında gereksinim temelli uygulamalara yer verebilirler.
- Üstün yetenekli öğrencilere eğitim vermekte olan öğretmenlerin, bu araştırma ve benzeri araştırmalardan elde edilmiş olan bulgular doğrultusunda öğrencilere gelişimsel destek sağlamalarının faydalı olabileceği düşünülebilir.
- Ortak gereksinim konuları ve sorunları olan üstün yetenekli öğrencilerle grup rehberlik etkinlikleri tasarımlanabilir ve bu etkinlikler uygulanabilir.
- Üstün yetenekli öğrencilerin ebevenyelerine yönelik olarak düzenlenen veya düzenlenecek olan eğitim programlarına bu gereksinim konularının ve sorunlarının da dahil edilmesi sağlanabilir.

4.2.2. İleride Yapılacak Olan Araştırmalara Öneriler

- Bu araştırma bir ön çalışma niteliğindedir ve araştırmada kullanılmış olan kontrol listesi bir gereksinim belirleme ölçeğine dönüştürülebilir.
- Rehberlik desteğine ihtiyaç duyulabilecek olan olası gereksinim konuları ve sorunları, üstün yetenekli öğrencilerin kendilerine de yöneltilebilir.
- Öğretmen görüşlerinin almış olduğu yüksek yüzdelerden dolayı öğretmenlerin gereksinim bazında değil de nitel bazda değerlendirme yapmaları daha anlamlı ve kullanılabilir veri getirebilir.
- Ortaöğretim kademesindeki üstün yetenekli öğrencilerin rehberlik gereksinimlerini belirleyebilmek amacıyla fen ve sosyal bilimler liselerinde araştırmalar yapılabilir.
- Daha önceki bölümlerde, araştırmada kullanılmış olan kontrol listesinin son bölümünde öğretmen ve ebeveynlerin, listede yer almayan fakat kendilerinin gereksinim olarak gördükleri maddeleri yazıp değerlendirmelerinin istendiği belirtilmişti. Buna göre bu gereksinim konularından yemek yeme alışkanlıkları ve düzenli olma sorunu almış oldukları sıklıklar nedeniyle ileriki araştırmalarda kullanılacak olan kontrol listelerine dahil edilebilir.

4.3. Sınırlılıklar

Bu araştırmanın bulguları aşağıda belirtilmiş olan sınırlılıklar çerçevesinde dikkate alınmalıdır.

- Araştırma; MEB kapsamında üstün yetenekli öğrencilere eğitim vermekte olan yedi (7) Bilim ve Sanat Merkezi'ne 2008-2009 eğitim-öğretim devam eden öğrencilerin ebeveynleri ve bu merkezlerde eğitim-öğretim hizmetlerini yürütmekte olan öğretmenler ile sınırlıdır.

- Bu araştırmanın bulguları üstün yetenekli öğrencilerin kendileri ile akademik olarak ilişkili oldukları öğretmenlerine ve öğrencilerin ebeveynlerine yöneltilen kontrol listelerinden elde edilen yanıtlarla sınırlıdır.
- Kontrol listesinin, alan uzmanı olarak belirlenen bu üstün yeteneklilerin eğitimi alan uzmanının görüş ve dönütlerine dayalı olarak geliştirilmiş olması, kontrol listesinin kapsam geçerliğinin yeterli olduğunu düşündürebilir. Ancak araştırmacı; kontrol listesinin geliştirilmesi aşamasında rehber öğretmenlerin de görüşüne başvurmuş olsaydı, kontrol listesinin kapsam geçerliği çok daha yeterli olabilirdi.

EKLER

Ek 1: ÜSTÜN YETENEKLİ ÖĞRENCİLER İÇİN REHBERLİK GEREKSİNİMLERİ BELİRLEME KONTROL LİSTESİ (EBEVEYN)

Sayın katılımcı;

Bu araştırma üstün yetenekli öğrencilerin gereksinim duyabileceği rehberlik konularını ve sorunlarını saptamak amacıyla yapılmaktadır. Bu kontrol listesinde; velisi olduğunuz üstün yetenekli öğrencinin rehberlik gereksinimlerinin belirlenebilmesi için hazırlanmış olan 48 konu ve sorun yer almaktadır. Sizlerden isteğimiz; üstün yetenekli çocuğunuzun özelliklerini göz önünde bulundurarak maddelerin karşılarında verilmiş olan beşli derecelemeyi kullanarak uygun olan bölümü işaretlemenizdir. Lütfen her bir konuyu dikkatlice okuyup gereksinim duyma durumunu puanlama ölçeğinden faydalanarak işaretleyiniz. Formda yer almayan fakat sizin sorun olarak gördüğünüz farklı konuları ve sorunları ölçeğin sonunda boş bırakılan alana yazıp puanlayabilirsiniz.

Katılımınızdan dolayı teşekkür ederim...

İbrahim AKAR

Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü

e-posta: brhmkr@gmail.com

Katılımcı ile ilgili genel bilgiler

Ankete katılan;

☐ Anne ☐ Baba ☐ Diğer (Büyükanne, büyükbaba)

Yaşı

☐ 25 ve aşağısı ☐ 26-30 ☐ 31-40 ☐ 41-50 ☐ 51 ve yukarısı

Öğrenci ile ilgili genel bilgiler

Öğrencinin cinsiyeti

☐ Erkek ☐ Kız

Öğrencinin eğitim görmekte olduğu seviye

☐ İlköğretim 1-5 (I.kademe) ☐ İlköğretim 6-8 (II.kademe) ☐ Ortaöğretim (Lise)

1=hiç rehberlik gereksinimi duymuyor
2= az rehberlik gereksinimi duyuyor
3=orta düzeyde rehberlik gereksinimi duyuyor
4=çok rehberlik gereksinimi duyuyor
5=tam rehberlik gereksinimi duyuyor

Olası Gereksinim Sorunları ve Konuları

Gereksinimler	1	2	3	4	5	Gereksinimler	1	2	3	4	5
Okul Seçimi (lise-üniversite vb.)						Kurallara Karşı Koyma					
Meslek Seçimi						Disiplin Sorunları					
Geleceğini Planlama						Aşırı Duygusallık					
Kendini Çok Yönlü Geliştirebilme						Aşırı Duyarlılık					
Düşük başarı						Yalnızlık					
Öğretmenlerle Olan İlişkiler						Yalnız Kalmaktan Korkma					
Yeteneklerinin Farkında Olması						Mükemmeliyetçilik (Her şeyin mükemmel olmasını isteyip de işi tamamlayamama)					
Arkadaş Seçimi						İçe Dönüklük					
Arkadaşlarıyla Olan İlişkileri						Depresyon(Stres)					
Aile İlişkileri						Can Sıkıntısı					
İletişim Sorunları						Empati Kurma(Kendini başkalarının yerine koyabilme)					
Kendini İfade Edebilmesi						Öfke Kontrolü					
İsteksizlik						İntihar Etme Düşüncesi					
Unutkanlık						Boş Zamanlarını Etkili Bir Biçimde Kullanabilme					
Kendine güvenmemesi						Araştırma yapabilme					
Olaylara karşı duyarsız kalması						Madde bağımlılığı(sigara, alkol vb.)					
Sosyalleşme						Grup çalışmalarına etkin olarak katılabilmek					
Anne-Babanın ayrı olmasının etkileri						Ergenlik Sorunları					
Ekonomik sorunlar						Aşırı katılım(sosyal aktiviteler, kurslar, programlar vs.)					
Ahınganlık						İnatçılık					
Okula Karşı İsteksiz Olma						Kendine Aşırı Güvenmesi					
Kaygı						Kendine olan saygısının düşük olması					
Eğitimsel sorunlar (derslerden sıkılma, ilgisiz kalma vb.)						Farklı olma hissi					
Aldığı görevi tamamlamama (yarım bırakma)						Çokbilmişlik					
Lütfen bu bölümde yukarıda verilmemiş fakat sizin rehberlik gereksinim konusu ya da sorunu olarak düşündüğünüz başlıkları aşağıdaki boşluklara yazıp puanlayınız.											
Konular ve sorunlar	1	2	3	4	5	Konular ve Sorunlar	1	2	3	4	5
1.						4.					
2.						5.					
3.						6.					

**Ek 2: ÜSTÜN YETENEKLİ ÖĞRENCİLER İÇİN REHBERLİK
GEREKSİNİMLERİ BELİRLEME KONTROL LİSTESİ (ÖĞRETMEN)**

Sayın katılımcı;

Bu kontrol listesinde; üstün yetenekli öğrencilerin rehberlik gereksinimlerinin belirlenebilmesi için hazırlanmış farklı konu başlıkları yer almaktadır. Sizlerden istediğimiz; kendi deneyimlerinize dayanarak ve üstün yetenekli öğrencilerin özelliklerini göz önünde bulundurarak, rehberlik gereksinimi kapsamında verilmiş olan bu konuları ve sorunları ilköğretim seviyelerindeki üstün yetenekli öğrencileri göz önünde bulundurup beşli derecelemeğe göre puanlamanızdır. Formda yer almayan fakat sizin sorun olarak gördüğünüz farklı konuları ve sorunları ölçeğin sonunda boş bırakılan alana yazıp puanlayabilirsiniz.

Katılımınızdan dolayı teşekkür ederim...

İbrahim AKAR

Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü

e-posta: brhmkr@gmail.com

Yaşınız:

☐ 25 ve aşağısı ☐ 26-30 ☐ 31-40 ☐ 41-50 ☐ 51 ve yukarısı

Cinsiyetiniz :

☐ Bay ☐ Bayan

Branşınız:

☐ Sınıf Öğretmeni ☐ Matematik ☐ Fen ve Teknoloji ☐ Müzik
☐ Görsel sanatlar ☐ Beden Eğitimi ☐ Türkçe ☐ Sosyal Bilgiler
☐ Yabancı Dil ☐ Rehberlik ve Psik. Dan. ☐ Diğer.....(lütfen yazınız)

Öğretmenlik Deneyiminiz(yıl olarak):

☐ 0-2 yıl ☐ 3-5 yıl ☐ 6-9 yıl ☐ 10-15 yıl ☐ daha fazla.....(lütfen yazınız)

Üstün Yeteneklilere Yönelik Eğitim Veren Kurumdaki Deneyiminiz(yıl olarak):

☐ 0-2 yıl ☐ 3-5 yıl ☐ 6-9 yıl ☐ 10-15 yıl ☐ daha fazla.....(lütfen yazınız)

Üstün Yeteneklilere Yönelik Eğitim Veren Kurumda:

☐ sadece ilköğretim öğrencileri ile ☐ sadece ortaöğretim öğrencileri ile

☐ hem ilköğretim hem de ortaöğretim öğrencileri ile **çalıştım / çalışıyorum.**

1=hiç rehberlik gereksinimi duymuyor
2= az rehberlik gereksinimi duyuyor
3=orta düzeyde rehberlik gereksinimi duyuyor
4=çok rehberlik gereksinimi duyuyor
5=tam rehberlik gereksinimi duyuyor

Olası Gereksinim Sorunları ve Konuları

Gereksinimler	1	2	3	4	5	Gereksinimler	1	2	3	4	5
Okul Seçimi (lise-üniversite vb.)						Kurallara Karşı Koyma					
Meslek Seçimi						Disiplin Sorunları					
Geleceğini Planlama						Aşırı Duygusallık					
Kendini Çok Yönlü Geliştirebilme						Aşırı Duyarlılık					
Düşük başarı						Yalnızlık					
Öğretmenlerle Olan İlişkiler						Yalnız Kalmaktan Korkma					
Yeteneklerinin Farkında Olması						Mükemmeliyetçilik (Her şeyin mükemmel olmasını isteyip de işi tamamlayamama)					
Arkadaş Seçimi						İçe Dönüklük					
Arkadaşlarıyla Olan İlişkileri						Depresyon(Stres)					
Aile İlişkileri						Can Sıkıntısı					
İletişim Sorunları						Empati Kurma(Kendini başkalarının yerine koyabilme)					
Kendini İfade Edebilmesi						Öfke Kontrolü					
İsteksizlik						İntihar Etme Düşüncesi					
Unutkanlık						Boş Zamanlarını Etkili Bir Biçimde Kullanabilme					
Kendine güvenmemesi						Araştırma yapabilme					
Olaylara karşı duyarsız kalması						Madde bağımlılığı(sigara, alkol vb.)					
Sosyalleşme						Grup çalışmalarına etkin olarak katılabilme					
Anne-Babanın ayrı olmasının etkileri						Ergenlik Sorunları					
Ekonomik sorunlar						Aşırı katılım(sosyal aktiviteler, kurslar, programlar vs.)					
Alınganlık						İnatçılık					
Okula Karşı İsteksiz Olma						Kendine Aşırı Güvenmesi					
Kaygı						Kendine olan saygısının düşük olması					
Eğitimsel sorunlar (derslerden sıkılma, ilgisiz kalma vb.)						Farklı olma hissi					
Aldığı görevi tamamlamama (yarım bırakma)						Çokbilmişlik					
Lütfen bu bölümde yukarıda verilmemiş fakat sizin rehberlik gereksinim konusu ya da sorunu olarak düşündüğünüz başlıkları aşağıdaki boşluklara yazıp puanlayınız.											
Konular ve sorunlar	1	2	3	4	5	Konular ve Sorunlar	1	2	3	4	5
1.						4.					
2.						5.					
3.						6.					

EK 3: Araştırma İzni

Eğitim bil

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı

Sayı : B.08.0.EGD.0.33.05.311- 60 / 513
Konu : Araştırma İzni

24/02/2009

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi : a) 05.01.2009 tarih ve B.30.2.ANA.0.70.00.01-500-2/49 sayılı yazı
b) 28.02.2007 tarih ve B.08.0.EGD.0.33.05.311-311/1084 sayılı Makam Onayı ile Uygulamaya Konulan "Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı Üstün Zekalı Öğretmenliği Yüksek Lisans Öğrencisi İbrahim AKAR'ın "Üstün Yetenekli Öğrencilerin Rehberlik Gereksinimleri" konulu araştırmasında kullanılacak veri toplama araçlarının İstanbul, Ankara, İzmir, Van, Trabzon, Siirt ve Adana illerindeki Bilim Sanat Merkezlerinde uygulama izni talebi incelenmiştir.

Üniversiteniz tarafından kabul edilen onaylı bir örneği Bakanlığımızda muhafaza edilen (4 sayfa – 58 sorudan oluşan) veri toplama araçlarının, İstanbul, Ankara, İzmir, Van, Trabzon, Siirt ve Adana illerindeki Bilim Sanat Merkezlerinde uygulanmasında bir sakınca görülmemektedir.

İlgi (b) Yönergenin 5. Maddesinin (c) bendi uyarınca taahhütnamenin ve araştırmanın bitiminde sonuç raporunun iki örneğinin Bakanlığımıza gönderilmesi gerekmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Osman YILDIRIM
Bakan a.
Daire Başkan V.

İlgiliye 5.3.2009

EK :
Veri Toplama Aracı (1 Adet-4 Sayfa)

GELEN EVRAK
Kayıt Tarihi : 4.3.09
Kayıt No : 392

Anadolu Üniversitesi Rektörlüğü
Evrak Kayıt Servisi
K. TARİHİ : 03 Mart 2009
K. NOSU : 2312

1- Eğitim B.İ. Ers. M.İ.
- Y.İ. M.İ. / sp

GMK. Bulvarı No:109
06570 Maltepe/ANKARA
Tel : 0 312 230 36 44
Faks : 0 312 231 62 05

KAYNAKÇA

- Andrews, D. (1994). Alcohol and drug awareness, attitudes and use among gifted and talented students. Yayınlanmamış doktora tezi, The Ohio State University, Ohio.
- Baker, J. A. (2004). Depression and suicidal ideation among academically talented adolescents [Akademik alanda yetenekli olan ergenler arasında depresyon ve intihar düşüncesi]. *Gifted Child Quarterly*, 39, 218–223.
- Bain, S. K. & Bell, S. M. (2004). Social self-concept, social attributions, and peer relationships in fourth, fifth, and sixth graders who are gifted compared to high achievers [4., 5. ve 6. sınıf seviyelerindeki üstün yeteneklilerin ve yüksek başarı gösterenlerin karşılaştırmalı olarak sosyal öz-algıları, sosyal tutunmları ve akran ilişkileri]. *Gifted Child Quarterly*, 48, 167-176.
- Barnette, E. L. (1989). A program to meet the emotional and social needs of gifted and talented adolescents [Üstün yetenekli ergenlerin sosyal ve duygusal gereksinimlerini karşılamak için bir program]. *Journal of Counseling and Development*, 67, 9-17.
- Behrens, L. T. & Vernon, I. E. (1978). Personality correlates of overachievement and underachievement [Beklenmedik başarısızlık ve aşırı başarının kişisel ilişkileri]. *British Journal of Educational Psychology*, 48, 290-297.
- Berndt, D., Kaiser, C. & Van Aalst, F. (1982). Depression and self-actualization in gifted adolescents [Üstün yetenekli ergenlerde depresyon ve kendini gerçekleştirilme]. *Journal of Clinical Psychology*, 38, 142-150.
- Betts, G. T. (1986). Development of the emotional and social needs of gifted individuals [Üstün yetenekli bireylerin sosyal ve duygusal gereksinimlerinin gelişimi]. *Journal of Counseling and Development*, 64, 587-589.

- Betts, G. T. & Neihart, M. F. (1985). Eight effective activities to enhance the emotional and social development of the gifted and talented [Üstün yeteneklilerin sosyal ve duygusal gelişimlerini desteklemek için sekiz etkili aktivite]. *Roeper Review*, 8, 18-23.
- Bricklin, B. & Bricklin, P. (1967). *Bright child, poor grades*. New York: Delacorte.
- Brody, L. E. & Stanley, J. C. (2005). Youths who reason exceptionally well mathematically and/or verbally: Using the MVT:D4 model to develop their talents. Sternberg, R. J. & Davidson, J. E. (Eds). *Conceptions of Giftedness* içinde (s.20-37). Cambridge: Cambridge University Press.
- Burns, D. D. (1980). The perfectionist's script for self-defeat [Mükemmeliyetçinin kendini yenme senaryosu]. *Psychology Today*, 41, 34-51.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (2.bs.). Ankara: Pegem Akademi.
- Chan, D.W. (2004). Social coping and psychological distress among Chinese gifted students in Hong Kong [Hong Kong'taki Çinli üstün yetenekli öğrenciler arasında sosyal başetme ve psikolojik güçlük]. *Gifted Child Quarterly*, 48, 30-41.
- Colangelo, N., Kerr, B., Christensen, P. & Maxey, J. (2004). A Comparison of Gifted Underachievers and Gifted High Achievers. Moon, S. M. (Ed.). *Social/Emotional Issues, Underachievement and Counseling of Gifted and Talented Students* içinde (s.75-88). California: Corwin Press.
- Davaslıgil, Ü., Aslan, E. & Beşkardeş, Ü. (2000). Üstün ve özel yetenekli çocuklara ilişkin alt komisyonu. Usta, S. & Şirin, M. R. (Eds). *I. İstanbul Çocuk Kurultayı Projeler Kitabı* içinde (s.291-304). İstanbul: İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları.

- Dowdall, C. B. & Colangelo, N. (1982). Underachieving gifted students: Review and implications [Beklenmedik başarısızlık gösteren üstün yetenekli öğrenciler: literatür ve öneriler]. *Gifted Child Quarterly*, 26, 179-184.
- Emerick, J. E. (2004). Academic underachievement among the gifted: students' perceptions of factors that reverse the pattern. Moon, S. M. (Ed). *Social/Emotional Issues, Underachievement and Counseling of Gifted and Talented Students* içinde (s.102-110). California: Corwin Press.
- Feldhusen, J. F. (2005). Giftedness, talent, expertise and creative achievement. Sternberg, R. J. & Davidson, J. E. (Eds). *Conceptions of Giftedness* içinde (s.64-79). Cambridge: Cambridge University Press.
- Ford, M. A. (1989). Students' perceptions of affective issues impacting the social emotional development and school performance of gifted/talented youngsters [Üstün yetenekli gençlerin sosyo-duygusal gelişimlerini ve okul performanslarını etkileyen konular hakkındaki öğrenci görüşleri]. *Roeper Review*, 11, 131-134.
- Gagne, F. (2005). From gifts to talents: DMGT as a developmental model. Sternberg, R. J. & Davidson, J. E. (Eds). *Conceptions of Giftedness* içinde (s.98-119). Cambridge: Cambridge University Press.
- Gross, M. U. M. (1989). The pursuit of excellence or the search for intimacy? The forced-choice dilemma of gifted youth [Mükemmellik yolu ya da yakınlık arayışı? Üstün yetenekli gençlerin zorunlu-seçimli ikilemi]. *Roeper Review*, 11, 189-194.
- Gottfried, A. E. & Gottfried, A. W. (1996). A longitudinal study of academic intrinsic motivation in intellectually gifted children: Childhood through early adolescence [Entelektüel açıdan üstün yetenekli çocukların akademik içsel motivasyonları üzerine uzun soluklu bir çalışma: Çocukluktan erken ergenliğe]. *Gifted Child Quarterly*, 40, 179-183.

- Hecht, K. A. (1975). Teacher ratings of potential dropouts and academically gifted children: Are they related? [Okulu bırakma potansiyeli olan ve akademik alanda üstün yetenekli olan çocukların öğretmen notları: Aralarında ilişki var mı?]. *Journal of Teacher Education*, 26, 172-175.
- Hewitt, P. L. & Flett, G. L. (1991). Perfectionism in the self and social contexts: conceptualization, assessment, and association with psychopathology [Kişisel ve sosyal bağlamda mükemmeliyetçilik: kuramsallaştırma, değerlendirme ve psikopatoloji ile birleştirme]. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60(3), 456-470.
- Hoge, R. D. (1988). Issues in the definition and measurement of the giftedness construct [Üstün yetenek yapısının tanımlanmasında ve ölçülmesindeki konular]. *Educational Researcher*, 17(7), 12-16.
- Janos, P. M., Fung, H. C. & Robinson, N. M. (1985). Selfconcept, self-esteem, and peer relations among gifted children who feel different [Kendilerini farklı hisseden üstün yetenekli çocuklar arasında özalgı, özsaygı ve akran ilişkileri]. *Gifted Child Quarterly*, 29, 78-82.
- Kaiser, C. & Berndt, D. (1985). Predictors of loneliness in the gifted adolescent [Üstün yetenekli ergenlerde yalnızlığın belirtileri]. *Gifted Child Quarterly*, 29, 74-77.
- Kaskaloğlu, E. A. (2007). Gifted students who drop out- who and why. A meta-analytical review of the literature. Paper presented at the 6th Conference of Higher Education. Hanolulu.
- Kelly, K. R. (1992). Career maturity of young gifted adolescents: A replication study [Üstün yetenekli genç ergenlerde kariyer olgunluğu: Bir model çalışması]. *Journal for the Education of Gifted*, 43, 56-63.

- Kelly, K. R. & Cobb, S. J. (1991). A profile for the career development characteristics of young gifted adolescents: Examining gender and multicultural differences [Üstün yetenekli genç ergenlerin kariyer gelişim özellikleri için bir profil: Cinsiyet ve kültürel farklılıkların değerlendirilmesi]. *Roeper Review*, 13, 168-175.
- Kendall, P. C., Cantwell D. P. & Kazdin, A. E. (1989). Depression in children and adolescents: Assessment issues and recommendations [Çocuklarda ve ergenlerde depresyon: Değerlendirme konuları ve gereksinimler]. *Cognitive Therapy and Research*, 13, 109-146.
- Kline, B. E. & Short, E. B. (1991). Changes in emotional resilience: Gifted adolescent females [Duygusal esneklikteki değişimler: Üstün yetenekli ergen bayanlar]. *Roeper Review*, 13, 118–121.
- Lajoie, S. P. & Shore, B. M. (1981). Three myths? The over-representation of among drop-outs, delinquents and suicides [Üç mit? Okulu bırakan, suç işleyen ve intihar edenler arasındaki aşırı temsil] . *Gifted Child Quarterly*, 25, 138-143.
- Levine, E. & Tucker, S. (1986). Emotional needs of gifted children: A preliminary, phenomenological view [Üstün yetenekli çocukların duygusal gereksinimleri: Başlangıç niteliğinde ve fenomenolojik bir görüş]. *The Creative Child and Adult Quarterly*, 11, 156-165.
- Lovecky, D. V. (1992). Exploring social and emotional aspects of giftedness in children [Çocuklarda üstün yetenekliliğin sosyal ve duygusal yönünü araştırmak]. *Roeper Review*, 15, 18-25.
- Lovecky, D. V. (1993). The quest for meaning: Counseling issues with gifted children and adolescents. L. K. Silverman (Ed.). *Counseling The Gifted And Talented* içinde (s.29–47). Denver, CO: Love Publishing.
- Mallis, J. (1983). *Diamonds in the dust*. Austin, TX: Multimedia Arts.

- Marland, S. P. (1971). *Education of the gifted and talented - volume 1: Report to the congress of the united states by the u. s. commissioner of education*. Washington, DC: Office of Education (DHEW).
- Matthews, D. J. & Foster, J. (2005). *Being smart about gifted children: A Guidebook for parents and educators*. Scottsdale, Arizona: Great Potential Press.
- McCoach, D. B. & Siegle, D. (2003). Factors that differentiate underachieving gifted students from high-achieving gifted students [Beklenmedik başarısızlık gösteren üstün yetenekli öğrencileri yüksek başarı gösteren üstün yetenekli öğrencilerden ayıran faktörler]. *Gifted Child Quarterly*, 47, 144-154.
- Mendaglio, S. (1995). Sensitivity among gifted persons: A multi-faceted perspective [Üstün yetenekliler arasında duyarlılık: Çok yüzlü bir perspektif]. *Roeper Review*, 17, 169-172.
- Mendaglio, S. (2005). Counseling gifted persons: Taking giftedness into account [Üstün yeteneklilere danışmanlık yapmak: Üstün yetenekliliği hesaba katmak]. *Gifted Education International*, 19, 204-212
- Mendaglio, S. & Peterson S. J. (2007). *Models of counseling gifted children, adolescents, and young adults*. USA: Prufrock Press Inc.
- Milgram, R. M. (1991). *Counseling gifted and talented children: A Guide for teachers, counselors, and parents*. New Jersey: Ablex Publishing Corporation.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2009). *Milli Eğitim Bakanlığı istatistik kitabı*. Milli Eğitim Bakanlığı Web sitesi: <http://orgm.meb.gov.tr/> adresinden 15 Şubat 2009 tarihinde edinilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2007). Bilim ve sanat merkezleri yönergesi. *Şubat/2593 Sayılı Tebliğler Dergisi*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

- Monks, F. J., Heller, K. A. & Passow, A. H. (2000). The study of giftedness: Reflections on where we are and where we are going (2.bs.). Heller, K. A., Monks, F. J., Sternberg, R. J. & Subotnik, R. F. (Eds.). *International Handbook of Giftedness and Talent* içinde (s. 839-863). Amsterdam: Elsevier.
- Moon, S. M. (2003). Personal talent [Kişisel yetenek]. *High Ability Studies*, 14,1-21.
- Moon, S. M., Kelly, K. R. & Feldhusen, J. F. (2004). Specialized counseling services for gifted youth and their families: A needs assessment. Moon, S. M. (Ed). *Social/Emotional Issues, Underachievement and Counseling of Gifted and Talented Students* içinde (s.131-145). California: Corwinn Press.
- Myers, R. S. & Pace, T. M. (1986). Counseling gifted and talented students: Historical perspectives and contemporary issues [Üstün yetenekli öğrencilere danışmanlık yapmak: Tarihi perspektifler ve çağdaş konular]. *Journal of Counseling and Development*, 64, 548-551.
- National Commission on Excellence in Education. (1983). *A Nation at risk: The imperative for educational reform*. Washington, DC: U.S. Government Printing Office.
- Neihart, M. (1991). *Anxiety and depression in high ability and average ability adolescents*. Yayınlanmamış doktora tezi, University of Northern Colorado, Colorado.
- Neumeister, K. L. S. (2004). Understanding the relationship between perfectionism and achievement motivation in gifted college students [Üstün yetenekli kolej öğrencilerinde mükemmeliyetçilik ve başarıya motive olmak arasındaki ilişkiyi anlamak]. *Gifted Child Quarterly*, 48, 219-226.
- O'Connor, K. J. (2005). *Stereotypes and beliefs regarding intellectually gifted students: Perceptions of pre-service school counselors*. Doktora tezi, University of Connecticut, Connecticut.

- Orange, C. (1997). Gifted students and perfectionism [Üstün yetenekli öğrenciler ve mükemmeliyetçilik]. *Roeper Review*, 20, 39–41.
- Parker, W. (1997). An empirical typology of perfectionism in academically talented children [Akademik alanda üstün yetenekli olan çocuklarda mükemmeliyetçiliğin deneysel tipleri]. *American Educational Research Journal*, 34, 545–562.
- Parker, W. & Stumpf, H. (1995). An examination of the multidimensional perfectionism scale with a sample of academically talented children [Çok yönlü mükemmeliyetçilik ölçeğinin akademik alandaki üstün yetenekli çocuklardan oluşan bir örneklem ile değerlendirilmesi]. *Journal of Psychoeducational Assessment*, 13, 372–383.
- Perrone, P. (1986). Guidance needs of gifted childrens, adolescents and adults [Üstün yetenekli çocukların, ergenlerin ve yetişkinlerin rehberlik gereksinimleri]. *Journal of Counseling and Development*, 64, 564-566.
- Peterson, J. S. (2006). Addressing counseling needs of gifted students [Üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik danışmanlık gereksinimlerini belirlemek]. *Professional School Counseling*, 10(1), 44-57.
- Phillips, N. & Lindsay, G. (2006). Motivation in gifted students [Üstün yetenekli öğrencilerde motivasyon]. *High Ability Studies*, 17, 57–73.
- Piechowski, M. M. (1991). Emotional development and emotional giftedness. Colangelo, N. & Davis, G. A. (Eds). *Handbook of Gifted Education* içinde (s.285-306). Toronto: Allyn & Bacon.
- Pringle, M. L. (1970). *Able misfits*. London: Longman Group.
- Renzulli, J. S. (1986) The three ring conception of giftedness: A developmental model of creative productivity. Sternberg, R. J. & Davidson, J. E. (Eds). *Conceptions of Giftedness* içinde (s.53-92). New York, Cambridge University Press.

- Renzulli, J. S. (1999). What is thing called giftedness and how do we develop it? A twenty-five year perspective [Üstün yetenek denilen şey nedir ve onu nasıl geliştiririz? Yirmi beş yıllık bir perspektif]. *Journal for The Education of Gifted*, 23 (1), 3-54.
- Renzulli, J. S. & Park, S. (2000). Gifted dropouts: The who and the why? [Üstün yetenekli olup da okulu bırakanlar: Kimler ve neden?]. *Gifted Child Quarterly*, 44, 261-277.
- Renzulli, J. S. & Reis, S. M. (1985). *The schoolwide enrichment model: A comprehensive plan for educational excellence*. Mansfield Center, CT: Creative Learning Press.
- Rimm, S. (2002). Peer pressures and social acceptance of gifted students. Neihart, M., Reis, S. M., Robinson, N. M. & Moon, S. M. (Eds.). *The Social and Emotional Development of Gifted Children: What Do We Know?* içinde (s. 13–18). Waco, TX: Prufrock Press.
- Roberts, S. M. & Lovett, S. (1994). Examining “F” in gifted: Academically gifted adolescents’ physiological and affective responses to scholastic failure [Üstün yeteneklide F’i değerlendirmek: Akademik alandaki üstün yetenekli ergenlerin okul başarısızlığına vermiş oldukları psikolojik ve etkili yanıtlar]. *Journal for the Education of the Gifted*, 17, 241–259.
- Robertson, E. (1991). Neglected dropouts: The gifted and talented [Okulu bırakıp da ihmal edilenler: Üstün yetenekliler]. *Equity & Excellence*, 25, 62-74.
- Robinson, N. M. (1997). Counseling agendas for gifted young people: A commentary [Üstün yetenekli gençler için danışmanlık gündemi: Bir yorum]. *Journal of the Education for the Gifted*, 20, 128–137.

- Robinson, N. M., Reis, S. M., Neihart, M. & Moon, S. M. (2002). Social and emotional issues facing gifted and talented students: Neihart, M., Reis, S. M., Robinson, N. M. & Moon, S. M. (Eds.). *The Social and Emotional Development of Gifted Children: What Do We Know?* içinde (s. 267–288). Waco, TX: Prufrock Press.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Sabatani, L. M. (2002). *The emotional development of gifted and average ability students: An exploratory cross-sectional study of emotion awareness and organization*. Yayınlanmamış doktora tezi, University of Calgary, Calgary.
- Sadowski, A. J. (1987). A case study of the experiences of and influences upon gifted high school dropouts [Üstün yetenekli ortaöğretim öğrencilerinde okulu bırakma üzerine etkilerin ve tecrübelerin durum çalışması]. *Dissertation Abstracts International*, 48(04), 893.
- Sak, U. (2009). *Üstün yetenekliler eğitim programları*. Ankara: Maya Akademi.
- Schuler, P. A. (1997). *Characteristics and perceptions of perfectionism in gifted adolescents in a rural school environment*. Yayınlanmamış doktora tezi, University of Connecticut, Connecticut.
- Schuler, P. A. (2000). Perfectionism in the gifted adolescent [Üstün yetenekli ergende mükemmeliyetçilik]. *Journal of Secondary Gifted Education*, 11, 183–196.
- Silverman, L. K. (1993). Social development, leadership and gender issues. Silverman, L. K. (Ed.). *Counseling The Gifted and Talented* (s.291-327). Denver CO: Love Publishing.
- Silverman, L. K. (1996). The emotional needs of the gifted [Üstün yeteneklinin duygusal gereksinimleri]. *Agate*, 10, 2-15.
- Silverman, L. K. (1997). The construct of asynchronous development [Eşzamanlı olmayan gelişimin yapısı]. *Peabody Journal of Education*, 72, 36-58.

- Sternberg, R. J. & Zhang, L. (1995). What do we mean by giftedness? A pentagonal implicit theory [Üstün yetenek derken neyi kastediyoruz? Üstün yeteneğin beşgen kuramı]. *Gifted Child Quarterly*, 39(2), 88-94.
- Tannenbaum, A. J. (1997). The meaning and making of giftedness (2.bs.). Colangelo, N. & Davis, G. (Eds). *Handbook of Gifted Education* içinde (s. 165-180). Boston, MA: Allyn and Bacon.
- Terman, L. (1925). *Mental and physical traits of a thousand gifted children. Genetic studies of genius, vols.1 and 2*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Tong, J. & Yewchuk, C. (1996). Self-concept and sex-role orientation in gifted high school students [Üstün yetenekli ortaöğretim öğrencilerinde özalgı ve cinsel rol yönlendirmesi]. *Gifted Child Quarterly*, 40, 15–23.
- Türk Dil Kurumu. (2010). Büyük Türkçe Sözlük. <http://tdkterim.gov.tr/bts/> adresinden 10 Nisan 2010 tarihinde edinilmiştir.
- Vantassel-Baska, J. (2005). Domain-specific giftedness: Applications in school and life (2.bs.). Sternberg, R. J. & Davidson, J. E. (Eds). *Conceptions of Giftedness* içinde (s.358-376). New York, Cambridge University Press.
- Webb, J., MEckstroth, E. & Tolan, S. (1982). *Guiding the gifted child*. Columbus: Ohio Psychological Publishing.
- Webb, J. R., Amend, E. R., Webb, N, E., Goerss, J., Belja n, R. & Olenchak, F. R. (2005). *Misdiagnosis and dual diagnosis of gifted children and adults: ADHD, bipolar, OCD, Asperger's, depression, and other disorders*. Scottsdale, AZ: Great Potential Press.
- Witty, P. (1958). Who are the gifted? Role of gifted persons in social progress. Henry, N.B. (Ed.). *Education for The Gifted* içinde (ss 41-64). Chicago: University of Chicago Press.

Yoo, J. E. & Moon, S. M. (2006). Counseling needs of gifted students: An analysis of intake forms at a university-based counseling center [Üstün yetenekli öğrencilerin danışmanlık gereksinimleri: Üniversite tabanlı danışmanlık merkezine giriş formlarının analizi]. *Gifted Child Quarterly*; 50(1); 52-61.

Zuccone, C. F. & Amerikaner, M. (1986). Counseling gifted underachievers: A family systems approach [Beklenmedik başarısızlık gösteren üstün yeteneklilere danışmanlık yapmak: Bir aile sistemleri yaklaşımı]. *Journal of Counseling and Development*. 64, 32-40.